

„Chcę dotknąć prawdy o odwadze myśli i odwadze metod pracy. Gdy staje się jakaś rzecz nowa, musi ona mieć myśl przeczącą temu, co jest. Dlatego jest ona nową. Gdy się myśli o innych prawdach, trzeba przyjść do przekonania, że dla nowej myśli trzeba mieć odwagę, trzeba przeskoczyć przeciętną prawdę, wyznawaną przez ludzi. Napoleon mówił, że, by złamać przeszkody, nie trzeba ich uważać za przeszkody. Ten prosty sposób stanowił podstawę odwagi myśli i my, stając się nowatorami, znaleźliśmy może odwagę myśli i powiedzieliśmy sobie, iż przeszkód, które chcemy przeskoczyć, nie będziemy uważali za przeszkody. I jeśli... doszliśmy do tak wielkich wyników, dowodzi to, że obok odwagi myśli mieliśmy i odwagę pracy....“

„Mamy więc za sobą odwagę myśli i odwagę pracy — czynniki, które dają zawsze nowe życie nowe prawdy....“

JÓZEF PIŁSUDSKI

Mowa na Zjeździe Legjonistów w Kielcach

8.VIII.1926 r.

(Józef Piłsudski. 1926—1929. Przemówienia, wywiady, artykuły. Str. 67).

Część urzędowa.

92.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 1 kwietnia 1933 r.

o częściowym wykonaniu ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa.

(Przedruk z Dz. U. Rz. P. z dnia 6.V. 1933 r. Nr. 32 poz. 281).

Na podstawie art. 54 ust. 2 i art. 56 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389) zarządzam co następuje:

§ 1. Istniejące w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia państwowe gimnazja ośmioklasowe i progimnazja ulegają stopniowemu przekształceniu na czteroletnie gimnazja, przewidziane w art. 21 ustawy o ustroju szkolnictwa, w sposób następujący:

a) wstrzymuje się przyjmowanie kandydatów: w roku szkolnym 1933/34 do klasy II, a w następnych latach szkolnych kolejno do klas wyższych według dawnego ustroju;

b) z początkiem roku szkolnego 1933/34 przekształca się dotychczasową klasę III według dawnego ustroju na klasę I gimnazjum 4-letniego, określonego w art. 21 ustawy o ustroju szkolnictwa; w następnych latach szkolnych tworzone będą kolejno klasy II, III i IV według nowego ustroju;

c) zorganizowanie liceów nastąpi oddzielnym rozporządzeniem. Uczniowie wstępujący w roku szkolnym 1933/34 do I-klasy gimnazjum 4-letniego, utworzonego w myśl punktu b), będą po ukończeniu IV klasy tego gimnazjum mieli możliwość wstąpienia do klasy I liceum ogólnokształcącego.

§ 2. W istniejących w dniu wejścia w życie niniejszego rozporządzenia państwowych seminarjach nauczycielskich i publicznych szkołach

wydziałowych wstrzymuje się przyjmowanie kandydatów: w roku szkolnym 1933/34 do kursów (klas) II, a w następnych latach szkolnych kolejno do kursów (klas) wyższych.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

(—) *J. Jędrzejewicz*

93.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 20 stycznia 1933 r.

wydane w porozumieniu z Prezesem Rady Ministrów o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnem przeciwko nauczycielom.

(Przedruk z Dz. U. Rz. P. z dnia 13-IV. 1933 r. Nr. 26, poz. 217).

Na podstawie art. 81, 82 i 83 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) zarządza się co następuje:

Rozdział I.

KOMISJE DISCYPLINARNE. RZECZNICY DISCYPLINARNI. OBRONA.

Skład i właściwość komisji dyscyplinarnych.

§ 1. Każda komisja dyscyplinarna składa się z przewodniczącego, jego zastępców i członków, powoływanych i odwoływanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Przewodniczącego i jego zastępców powołuje Minister z grona podwładnych mu urzędników i nauczycieli—członków zaś z pośród tychże osób jak również z pośród obywateli, zamieszkałych w miejscu urzędowania komisji dyscyplinarnej.

§ 2. Pierwszą instancją orzekającą w sprawach dyscyplinarnych są:

1) okręgowe komisje dyscyplinarne przy władzach, podlegających bezpośrednio Ministrowi dla nauczycieli szkół tym władzom podległych, albo których sprawy dyscyplinarne przekazano w myśl art. 80 ust. 3.

ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873),

2) komisja dyscyplinarna przy Ministrze dla nauczycieli szkół podległych bezpośrednio Ministrowi.

Drugą instancją dla spraw dyscyplinarnych jest odwoławcza komisja dyscyplinarna przy Ministrze.

§ 3. Właściwość komisji zależy od miejsca pełnienia służby w chwili wdrożenia przeciw nauczycielowi postępowania dyscyplinarnego, również wtedy, gdy chodzi o przewinienie służbowe w czasie pełnienia obowiązków w innym dziale zarządu państwowego, lub w czasie podlegania innym przepisom służbowym, o ile stosunek służbowy miał charakter publiczno-prawny. W tych przypadkach należy przewinienie oceniać przede wszystkim według tych przepisów służbowych, którym obwiniony podlegał w chwili popełnienia czynu, albo dopuszczenia się zaniechania, lub zaniedbania, sprzeciwiającego się jego obowiązkom.

W razie współobwinienia o naruszenie obowiązków służbowych kilku nauczycieli, którzy podlegają właściwości różnych okręgowych komisji dyscyplinarnych — wszyscy uczestnicy podlegają właściwości komisji, wyznaczonej przez Ministra, a w wypadkach współobwinienia o naruszenie obowiązków kilku nauczycieli, z których jedni podlegają okręgowej komisji dyscyplinarnej, inni zaś komisji dyscyplinarnej przy Ministrze — wszyscy uczestnicy podlegają właściwości komisji dyscyplinarnej przy Ministrze.

Jeżeli okręgowa komisja dyscyplinarna nie rozporządza chwilowo ilością członków, potrzebną do utworzenia kompletu orzekającego lub jeżeli warunki lokalne ze względu na interes służby wymagają wyjęcia sprawy z pod rozpoznania terytorjalnie właściwej komisji, Minister przekazuje sprawę innej okręgowej komisji dyscyplinarnej lub komisji dyscyplinarnej przy Ministrze.

Sproy o właściwość rozstrzyga Minister.

§ 4. Komisje dyscyplinarne obradują, postanawiają i orzekają w kompletach orzekających, złożonych z przewodniczącego komisji, lub jego zastępcy i dwóch członków, z których jeden powinien być nauczycielem tej samej kategorii szkół, do których należy nauczyciel, odpowiadający dyscyplinarnie przed danym kompletem.

Jeżeli do odpowiedzialności dyscyplinarnej jest pociągnięty duchowny nauczyciel religji, a w skład właściwej komisji dyscyplinarnej nie wchodzi duchowny tegoż wyznania, Minister, względnie władza podległa

bezpośrednio Ministrowi, przy której czynna jest komisja dyscyplinarna, powołuje specjalnie dla tego wypadku duchownego nauczyciela religiję tego wyznania, jako jednego z członków kompletu orzekającego.

Skład kompletu orzekającego wyznacza przewodniczący komisji z pośród członków komisji.

Obowiązki i prawa rzeczników dyscyplinarnych.

§ 5. Obowiązkiem rzecznika dyscyplinarnego jest przy przeprowadzaniu postępowania dyscyplinarnego stać na straży dobra służby, ścisłego wykonywania obowiązków służbowych przez nauczycieli, oraz godności i powagi zajmowanego przez nich stanowiska służbowego.

Komisja dyscyplinarna wydaje każde postanowienie i orzeczenie nie inaczej jak po wysłuchaniu zdania rzecznika dyscyplinarnego; przy naradach i głosowaniu kompletu orzekającego rzecznik nie może być obecny.

Rzecznicy dyscyplinarni, działając w ścisłej zależności od swych władz przełożonych, mają prawo i obowiązek:

- 1) uczestniczenia we wszystkich posiedzeniach komisji dyscyplinarnych;
- 2) stawiania w razie potrzeby wniosków o wezwanie świadków i biegłych i przeprowadzenie innych dowodów;
- 3) donoszenia władzy przełożonej o wszystkich przypadkach przewinień służbowych, które doszły do ich wiadomości w toku postępowania dyscyplinarnego;
- 4) brania udziału w dochodzeniach dyscyplinarnych na zlecenie władzy.

Rzecznika dyscyplinarnego przy komisji niższej instancji może zastąpić w razie potrzeby rzecznik dyscyplinarny przy komisji wyższej instancji; również rzecznika dyscyplinarnego wyższej instancji może zastąpić w razie potrzeby rzecznik dyscyplinarny przy komisji niższej instancji.

O zastępstwie decyduje Minister.

Utrata zdolności do pełnienia funkcji członka komisji dyscyplinarnej i rzecznika dyscyplinarnego.

§ 6. Gdy w stanowisku służbowym nauczycieli lub urzędników, powołanych na członków komisji dyscyplinarnej, lub wyznaczonych na rzeczników dyscyplinarnych i ich zastępców, zajdzie zmiana, wskutek której odpadają warunki do ich powołania, względnie wyznaczenia — tracą oni stanowisko rzecznika bądź członka komisji dyscyplinarnej.

W czasie trwania postępowania sądowo - karnego lub dyscyplinarnego, toczącego się przeciw nauczycielowi lub urzędnikowi, nie można powoływać go do żadnej czynności urzędowej w komisji dyscyplinarnej. Gdy postępowanie takie zakończy się ukaraniem nauczyciela lub urzędnika, traci on stanowisko rzecznika dyscyplinarnego, bądź członka komisji dyscyplinarnej.

Nauczyciela lub urzędnika, karanego dyscyplinarnie, o ile nie zachodzi wypadek, przewidziany w § 24 ust. 5—nie można powoływać na członka komisji dyscyplinarnej, ani wyznaczać go na rzecznika dyscyplinarnego lub jego zastępcę.

W razie wszczęcia postępowania sądowo-karnego przeciwko członkowi komisji, powołanemu z grona obywateli, nie można powoływać go do żadnej czynności w komisji dyscyplinarnej, jak długo trwa to postępowanie, a w przypadku prawomocnego skazania takiego członka komisji przez sąd traci on swoje stanowisko i nie można go powoływać ponownie na członka komisji.

Obowiązki i prawa obrońcy. Obrońcy z urzędu.

§ 7. Obrońca ma obowiązek przytoczyć w obronie wszystkie okoliczności, które uważa w tym celu za konieczne i przydatne i zastosować przewidziane w rozporządzeniu niniejszem środki obrony. Jest on obowiązany zachować w tajemnicy wszystkie poufne informacje, udzielone mu w związku z obroną.

Obrońcy winna władza udzielić urlopu, nieodzownie potrzebnego do spełnienia tych czynności.

O ile postępowanie dyscyplinarne toczy się poza siedzibą służbową funkcjonariusza, występującego w charakterze obrońcy, przysługuje mu prawo do zwrotu kosztów podróży i diet na tych samych zasadach, jak przy podróżach służbowych.

Na prośbę obwinionego lub na wniosek przewodniczącego komisji dyscyplinarnej władza, przy której jest czynna komisja dyscyplinarna, przydaje obwinionemu z grona podwładnych sobie urzędników lub nauczycieli obrońcę z urzędu, jeżeli obwiniony nie przybrał sobie obrońcy z wyboru.

Prośba o wyznaczenie obrońcy z urzędu winna być wniesiona bezpośrednio do władzy, przy której istnieje komisja dyscyplinarna najpóźniej na 7 dni przed terminem rozprawy.

Funkcjonariuszowi wolno nie podjąć się obrony z wyjątkiem przypadku ustanowienia go obrońcą z urzędu. Nie wolno mu przyjmować wynagrodzenia za spełnianie czynności obrońcy.

Rozdział II.

POSTĘPOWANIE DYSCYPLINARNE.

Obowiązek strzeżenia tajemnicy w postępowaniu dyscyplinarnym.

§ 8. Całe postępowanie dyscyplinarne powinno być otoczone jak najściślej tajemnicą.

Szczegółów z postępowania dyscyplinarnego nie wolno podawać do publicznej wiadomości.

Postanowienia i orzeczenia komisji dyscyplinarnych można ogłaszać jedynie za zezwoleniem Ministra.

Wdrożenie postępowania. Dochodzenie.

§ 9. Władza służbowa, nie niższa jednak niż II instancji, lub przełożona władza wyższa, w razie dostrzeżenia lub otrzymania wiadomości o naruszeniu obowiązków służbowych przez podwładnego nauczyciela, po wstępnym zbadaniu sprawy, o ile dopatruje się w naruszeniu obowiązków występku służbowego, — wdraża postępowanie dyscyplinarne, o czym zawiadamia nauczyciela.

§ 10. Jeżeli wstępne zbadanie sprawy nie dostarczyło materiału wystarczającego do sporządzenia wniosku o ukaranie, władza, po wdrożeniu postępowania dyscyplinarnego, zarządza przeprowadzenie dochodzeń przez wyznaczonego w tym celu jednego, lub więcej podległych jej urzędników.

W każdym stadium dochodzeń władza, która wdrożyła postępowanie dyscyplinarne, może je umorzyć.

O umorzeniu postępowania należy zawiadomić obwinionego.

Prowadzący dochodzenia przesłuchuje świadków, a w razie potrzeby biegłych i bada wszystkie okoliczności potrzebne do wyjaśnienia sprawy, jako też zbiera środki dowodowe.

Prowadzący dochodzenia przy przesłuchaniu świadków uprzedza, że złożenie fałszywego zeznania jest przestępstwem, zagrożonem karą, przewidzianą w kodeksie karnym.

Prowadzący dochodzenia sporządza z przebiegu przesłuchania protokół, zawierający dokładne oznaczenie miejsca i czasu przesłuchania, imię i nazwisko świadka lub biegłego, jego zeznania i oświadczenia z możliwą dokładnością, oraz stwierdzenie, że świadka lub biegłego uprzedzono o grożącej mu odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania. Protokół podpisuje prowadzący dochodzenie i świadek (biegły). Przed

podpisaniem protokołu należy go odczytać zeznającemu i zaznaczyć to w protokóle.

Prowadzący dochodzenia może się zwrócić o współdziałanie w dochodzeniach do władz administracyjnych i organów policyjnych.

Prowadzący dochodzenia winien dać obwinionemu zarówno w czasie dochodzeń, jak i po ich zakończeniu, sposobność wypowiedzenia się tak co do wszystkich punktów obwinienia, jak również co do wyniku dochodzeń, jednakże odmowa, lub fizyczna niemożność wypowiedzenia się ze strony obwinionego nie wstrzymuje dochodzeń.

Prowadzący dochodzenia nie może zasiadać w komplecie orzekającym, pełnić funkcji obrońcy, lub być powołanym do innej czynności w postępowaniu dyscyplinarnem. Pozatem podlega on postanowieniom § 6.

§ 11. Wynik dochodzeń otrzymuje w drodze służbowej władza, przy której istnieje właściwa komisja dyscyplinarna. Władza, ta po ewentualnem uzupełnieniu dochodzeń, zarządza przez rzecznika dyscyplinarnego przygotowanie wniosku o ukaranie — jeśli dopatruje się w naruszeniu obowiązków występku służbowego, w przeciwnym razie władza, która wdrożyła postępowanie dyscyplinarne umarza je i zawiadamia o tem obwinionego.

§ 12. Jeżeli naruszenie obowiązku służbowego posiada cechy czynu karalnego, ściganego z urzędu w drodze sądowej, władza, nie niższa niż II instancji, czyni doniesienie karne i jeżeli uważa, że wyniki dochodzeń nie są uzależnione od wyników postępowania sądowo-karnego — prowadzi postępowanie dyscyplinarne wedle postanowień § 9—11. W przeciwnym razie zawiesza to postępowanie najdalej do prawomocnego ukończenia postępowania sądowo-karnego.

Wniesienie oskarżenia.

§ 13. Rzecznik dyscyplinarny sporządza wniosek o ukaranie i przesyła go wraz z aktami przewodniczącemu komisji dyscyplinarnej.

Wniosek o ukaranie winien zawierać:

- a) imię i nazwisko, stanowisko służbowe, siedzibę urzędową oraz inne dane osobowe obwinionego,
- b) dokładne określenie zarzucanego czynu ze wskazaniem czasu, miejsca i innych okoliczności jego popełnienia, oraz powołanie naruszonego tym czynem przepisu,

- c) wymienienie proponowanej kary dyscyplinarnej,
- d) uzasadnienie.

Wniosek w razie potrzeby winien zawierać wykaz świadków i biegłych, których wezwania na rozprawę żąda rzecznik dyscyplinarney, oraz wskazywać inne dowody, których przeprowadzenie na rozprawie dyscyplinarnej rzecznik uważa za niezbędne.

§ 14. Jeżeli przewodniczący komisji dyscyplinarnej uzna potrzebę przeprowadzenia dochodzenia dodatkowego, wówczas przedstawi sprawę na posiedzeniu komisji bez udziału stron. Komisja dyscyplinarna może zwrócić się do władzy, przy której jest czynna, o uzupełnienie dochodzeń we wskazanym kierunku.

Komisja dyscyplinarna może tylko wtedy zawiesić swoje postępowanie do czasu zakończenia prawomocnego postępowania sądowo-karnego,—jeżeli orzeczenie komisji dyscyplinarnej jest ściśle uzależnione od wyroku sądu karnego.

W razie cofnięcia przez rzecznika wniosku o ukaranie przed rozpoczęciem rozprawy dyscyplinarnej—przewodniczący komisji przesyła akta sprawy władzy, która wdrożyła postępowanie dyscyplinarne, w celu umorzenia postępowania dyscyplinarneho i zawiadomienia o tem obwinionego.

Rozprawa dyscyplinarna.

§ 15. Przewodniczący komisji dyscyplinarnej wyznacza dzień rozprawy dyscyplinarnej, wzywa obwinionego z równoczesnem doręczeniem mu odpisu wniosku rzecznika o ukaranie, oraz udziela mu do wiadomości listę członków komisji. Równocześnie zawiadamia o dniu rozprawy dyscyplinarnej rzecznika dyscyplinarneho i ewentualnie obrońcę.

Komisja dyscyplinarna może, a w przypadkach wskazanych w § 13 ust. 3 winna wezwać do rozprawy dyscyplinarnej także świadków i biegłych.

Pomiędzy doręczeniem wniosku rzecznika obwinionemu, a terminem rozprawy powinno upłynąć co najmniej 14 dni.

§ 16. Po otrzymaniu wezwania na rozprawę obwiniony i jego obrońca mają prawo, z wyjątkiem ostatnich trzech dni przed rozprawą dyscyplinarną, przeglądania aktów sprawy i czynienia z nich odpisów oraz mogą, najpóźniej na 7 dni przed terminem rozprawy, wnieść do komisji dyscyplinarnej o wezwanie na rozprawę innych osób oraz sprostowanie innych dowodów prócz wskazanych przez rzecznika dyscyplinarneho.

§ 17. Rozprawę dyscyplinarną należy w miarę możliwości przeprowadzić w jednym ciągu, z uwzględnieniem koniecznych przerw, można jednak uchwałą kompletu z ważnych powodów rozprawę odroczyć.

Rozprawa dyscyplinarna odbywa się wyłącznie przy udziale osób niniejszem rozporządzeniem uprawnionych do udziału w sprawie.

W przypadku niestawiennictwa obwinionego rozprawa dyscyplinarna może być przeprowadzona bez udziału obwinionego.

§ 18. Rozprawą kieruje przewodniczący, który przestrzega porządku wyjaśnień, replik, uwag, oraz czuwa nad formalnym i rzeczowym biegiem postępowania.

Rozprawę dyscyplinarną rozpoczyna się odczytaniem wniosku o ukaranie, poczem następuje przesłuchanie obwinionego, wezwanych świadków i biegłych, oraz w miarę potrzeby odczytanie protokołów dochodzeń, jak również innych ważniejszych dla sprawy akt i dokumentów.

Obwinionemu i jego obrońcy oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu służy prawo wypowiedzenia się co do poszczególnych środków dowodowych i odwodowych, i stawiania pytań świadkom i biegłym za zezwoleniem przewodniczącego.

Przewodniczący kompletu uprzedza świadków, że złożenie fałszywego zeznania przed komisją dyscyplinarną jest przestępstwem, zagrożeniem karą w kodeksie karnym.

Po zamknięciu postępowania dowodowego następują wywody i wnioski rzecznika dyscyplinarnego, tudzież obwinionego i jego obrońcy.

Obwinionemu w każdym przypadku służy ostatni głos.

Orzeczenie.

§ 19. Komisja dyscyplinarna może przy rozstrzygnięciu sprawy opierać się tylko na tych faktach i okolicznościach, które ujawniono na rozprawie dyscyplinarnej i na ich podstawie wydaje orzeczenie według swego przekonania.

Komisja dyscyplinarna wydaje orzeczenie, w którym albo uwalnia nauczyciela od zarzutu popełnienia występku służbowego, albo uznaje go winnym. W tym ostatnim przypadku komisja dyscyplinarna orzeka karę dyscyplinarną.

§ 20. Narada i głosowanie kompletu orzekającego odbywają się bez udziału stron.

Sentencję orzeczenia, zawierającą dane wymienione w § 19 ust. 2, sporządza się na piśmie, które podpisują przewodniczący i członkowie kompletu.

Sentencję tę ogłasza stronom przewodniczący zaraz po naradzie i głosowaniu.

Odpis orzeczenia, które powinno być przygotowane w ciągu dni 7 po ogłoszeniu sentencji, doręcza się rzecznikowi dyscyplinarnemu i obwinionemu.

Orzeczenie powinno zawierać:

- a) oznaczenie komisji, która je wydała,
- b) nazwiska przewodniczącego, członków kompletu orzekającego, protokółanta i rzecznika dyscyplinarnego,
- c) datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania orzeczenia,
- d) imię i nazwisko, stanowisko służbowe, siedzibę urzędową obwinionego,
- e) przedmiot obwinienia,
- f) sentencję orzeczenia,
- g) uzasadnienie orzeczenia.

Orzeczenie podpisują przewodniczący kompletu orzekającego i protokółant.

Z przebiegu rozprawy dyscyplinarnej sporządza się protokół, w którym zapisać należy datę, miejsce rozprawy, nazwiska przewodniczącego i członków kompletu orzekającego, oraz protokółanta, stron i obrońcy, oraz dokładne streszczenie przebiegu rozprawy.

Protokół podpisują przewodniczący kompletu orzekającego i protokółant.

Odwołanie.

§ 21. Od orzeczenia komisji dyscyplinarnej pierwszej instancji przysługuje prawo wniesienia odwołania w ciągu 14 dni po dniu doręczenia odpisu orzeczenia — na ręce przewodniczącego komisji dyscyplinarnej, który je bezzwłocznie przesyła wraz z właściwymi aktami do odwoławczej komisji dyscyplinarnej.

Odwołanie odracza wykonanie orzeczenia.

Odwołanie może dotyczyć całości orzeczenia, lub jego części.

Odwołanie od orzeczenia w przedmiocie winy uważa się za zwrócone także przeciwko orzeczeniu o karze.

Rzecznik dyscyplinarny i obwiniony mogą cofnąć odwołanie do chwili rozpoczęcia rozprawy w komisji odwoławczej.

§ 22. Komisja odwoławcza wydaje postanowienie w przypadkach:

1) gdy odwołanie jest spóźnione, lub wniesione przez osobę nieuprawnioną,

2) gdy uzna za potrzebne uzupełnienie dochodzeń.

W pierwszym przypadku komisja odwoławcza odrzuca odwołanie, a w drugim odnosi się do władzy o uzupełnienie dochodzeń we wskazanym kierunku.

We wszystkich innych przypadkach komisja odwoławcza przeprowadza rozprawę dyscyplinarną i wydaje orzeczenie, stosując analogiczne postanowienia o rozprawie dyscyplinarnej i orzekaniu w pierwszej instancji.

Umorzenie postępowania w razie śmierci obwinionego. Postępowanie dyscyplinarne w razie rozwiązania stosunku służbowego.

§ 23. Wskutek śmierci obwinionego postępowanie dyscyplinarne bez względu na stadium, w którym się znajduje, podlega umorzeniu, winno być jednak przeprowadzone na żądanie małżonka, krewnego wstępnego lub zstępnego, albo rodzeństwa zmarłego.

Rozwiązanie stosunku służbowego nie powoduje umorzenia postępowania dyscyplinarnego.

Wykonanie orzeczenia.

§ 24. Orzeczenia komisji dyscyplinarnych, wydane w pierwszej instancji, a nie zaskarżone w terminie przepisany, stają się prawomocne z upływem tego terminu, orzeczenia zaś odwoławczych komisji dyscyplinarnych—niezwłocznie po ogłoszeniu sentencji.

Prawomocne orzeczenia dyscyplinarne podlegają wykonaniu przez właściwe władze.

W tym celu przewodniczący komisji dyscyplinarnej przesyła władzy, przy której istnieje komisja, odpis orzeczenia dyscyplinarnego wraz z aktami, stwierdzając prawomocność orzeczenia.

Odpis orzeczenia dyscyplinarnego dołącza się do akt osobowych, a karę dyscyplinarną wpisuje się do wykazu służbowego.

Po upływie 5 lat od daty uprawomocnienia się orzeczenia dyscyplinarnego z wyjątkiem orzeczeń, skazujących na kary dyscyplinarne, przewidziane w art. 73 p. 7, 8 lub 9 ustawy z dnia 1 lipca 1926 roku o stosunkach służbowych nauczycieli w brzmieniu obwieszczenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 listopada 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 104, poz. 873) Minister, na prośbę skazanego, jeśli

tenże w ciągu tego okresu nie był ponownie karany dyscyplinarnie, może zarządzić sporządzenie dla skazanego nowego wykazu służbowego, z opuszczeniem wzmianki o karze dyscyplinarnej oraz wyłączeniu odpisu orzeczenia dyscyplinarnego z akt osobowych.

Wznowienie.

§ 25. Na prośbę nauczyciela, skazanego prawomocnie na karę dyscyplinarną, lub w razie jego śmierci na prośbę małżonka, krewnego wstępnego lub zstępnego, albo rodzeństwa, można wznowić postępowanie nawet po wykonaniu kary, o ile osoby te przedstawią takie nowe fakty i środki dowodowe, nieznanne w poprzednim postępowaniu, które same przez się, lub w związku z faktami poprzednio ustalonymi i dowodami poprzednio zebranymi, mogą spowodować uwolnienie od zarzutu, albo orzeczenie kary łagodniejszej.

Na wniosek rzecznika dyscyplinarnego może nastąpić wznowienie postępowania dyscyplinarnego na niekorzyść obwinionego, gdy wyjdzie najaw, że umorzenie sprawy albo wydanie orzeczenia nastąpiło pod wpływem fałszywego zeznania świadka lub biegłego, sfalszowania dokumentu lub dowodu rzeczowego, albo przekupstwa.

Prośbę względnie wniosek o wznowienie postępowania dyscyplinarnego wnosić należy do odwoławczej komisji dyscyplinarnej, która rozstrzyga o wznowieniu.

Prośbę o wznowienie postępowania dyscyplinarnego w myśl ust. 1 należy wnosić w ciągu 30 dni od dnia, w którym funkcjonariusz, a w razie jego śmierci — osoby, wymienione w ustępie pierwszym — powzięły wiadomość o przyczynie uzasadniającej wznowienie.

W razie dopuszczenia wznowienia postępowania dyscyplinarnego władza może wstrzymać wykonanie kary.

Wznowione postępowanie dyscyplinarne toczy się przed komisją dyscyplinarną I instancji, która w razie potrzeby może spowodować uzupełnienie, lub przeprowadzenie nowych dochodzeń, poczem przekazuje sprawę do rozprawy dyscyplinarnej.

Powołanemi do rozstrzygania o wznowieniu (ustęp 3) i przeprowadzenia wznowionego postępowania (ustęp 6) są komisje właściwe w myśl § 2 i 3 w chwili wniesienia prośby, względnie wniosku o wznowienie.

Jeżeli nauczyciela, na którego korzyść wznowione zostało postępowanie dyscyplinarne, uznano winnym ponownie, nie można orzec kary surowszej od nałożonej poprzednio.

O ile skutek wznowienia postępowania dyscyplinarnego uwolniono nauczyciela, albo nałożono na niego łagodniejszą karę dyscyplinarną —

Skarb Państwa obowiązany jest zwrócić mu, lub w razie jego śmierci, członkom jego rodziny, uprawnionym do zaopatrzenia wdowiego, lub sierociego, to, co nauczyciel, lub wymienieni członkowie rodziny wskutek poprzedniego skazania stracili z dochodów służbowych lub zaopatrzenia.

Doręczenia, terminy.

§ 26. Wszelkie doręczenia, które mają nastąpić według rozporządzenia niniejszego, są ważne i powodują bieg terminów, o ile uskutecznione są do rąk własnych obwinionego, dorosłego domownika, bądź obrońcy, tudzież do rąk rzecznika dyscyplinarnego lub jego zastępcy.

O ile doręczenie nie może być dokonane do rąk obwinionego, dorosłego domownika lub obrońcy, to za doręczenie uważa się złożenie pisma u władzy służbowej obwinionego.

Bieg terminu rozpoczyna się z dniem następnym po doręczeniu. Niedziela i dni świąteczne nie wstrzymują ani rozpoczęcia, ani biegu terminu. O ile koniec terminu przypada na niedzielę, lub dzień świąteczny, kończy się termin następnego dnia powszedniego.

Dzień nadania zażalenia i odwołania na pocztę uważa się za dzień ich wniesienia.

Zażalenia i odwołania wnosi się do tej komisji dyscyplinarnej, która wydała decyzję w I instancji.

Przywrócenie terminu.

§ 27. W razie uchybienia terminu do wniesienia zażalenia lub odwołania — instancja odwoławcza może na prośbę obwinionego przywrócić termin, o ile obwiniony wykaże, że niezależnie od jego woli i winy okoliczności nie pozwoliły mu dotrzymać terminu.

Prośbę o przywrócenie terminu z równoczesnem złożeniem odwołania lub zażalenia wnosić należy do właściwej komisji I instancji, która przesyła ją z wnioskiem rzecznika dyscyplinarnego do komisji odwoławczej.

Koszty postępowania dyscyplinarnego.

§ 28. Koszty postępowania dyscyplinarnego ponosi w razie uwolnienia obwinionego — Skarb Państwa, a w przypadku prawomocnego nałożenia kary dyscyplinarnej — skazany.

Wydatki w toku postępowania wykląda władza, przed którą toczy się postępowanie, a wydatki w postępowaniu przed komisją dyscyplinarną—władza, przy której istnieje komisja dyscyplinarna.

Do kosztów postępowania należą:

a) wydatki na doręczenie wezwań i innych pism,

- b) należności świadków i biegłych,
- c) koszty podróży i diety obrońcy.

Decyzję o obowiązku zwrotu kosztów postępowania i ich wysokości wydaje po uprawomocnieniu się orzeczenia skazującego władza, przy której istnieje komisja dyscyplinarna I instancji.

Władza może w przypadkach wyjątkowych uwolnić skazanego w całości, lub w części od zwrotu kosztów jeżeli uzna, że uiszczenie ich byłoby zbyt uciążliwe dla niego, lub najbliższej rodziny, będącej na jego utrzymaniu lub rozłożyć spłatę na raty.

Przeciwko decyzjom, wydanym w myśl ust. 4 i 5 przez władzę podlegającą bezpośrednio Ministrowi, przysługuje nauczycielowi prawo wniesienia zażalenia do Ministra.

Koszty postępowania dyscyplinarnego ulegają ściągnięciu w trybie administracyjnym.

Obwinionemu, którego uwolniono od winy i kary, zwrócić należy koszty podróży na rozprawę dyscyplinarną.

Rozdział III.

POSTANOWIENIA OGÓLNE I KOŃCOWE.

§ 29. W postępowaniu dyscyplinarnem winny być w uzupełnieniu postanowień niniejszego rozporządzenia analogicznie stosowane postanowienia, objęte kodeksem postępowania karnego (Dz. U. R. P. z r. 1932 Nr. 83, poz. 725) w art. 41 § 1 i 2, art. 42, art. 43, art. 44, art. 45 § 1, art. 46, art. 59, art. 92, art. 98—99, art. 101, art. 103—104, art. 106—107, art. 108, art. 110—114, art. 116, art. 117 § 2, art. 124—126, art. 132, art. 134—138, art. 140, art. 304—308, art. 310—311, art. 315, art. 330, art. 331 § 1, art. 336—338, art. 342, art. 348—353, art. 359, art. 361—363, art. 364 § 1, art. 365—366, art. 373—374, art. 376, art. 379, art. 497, art. 499, art. 500 pkt. a) i b), art. 501 pkt. a), b), d), art. 588 § 1, 2, 3, 4, oraz art. 141 z tą zmianą, że do biegłych i tłumaczy winny być stosowane w miejsce postanowień, wymienionych w § 1 tegoż artykułu, postanowienia artykułów 98, 107, 116 i 117 § 2.

§ 30. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów:
(—) *A. Prystor.*

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
(—) *J. Jędrzejewicz.*

94.

Minister
Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego
— —
Warszawa

OKÓLNIK Nr. 21

z dnia 18 lutego 1933 r. (I.Org-1122/1/33)

o administracji szkół rolniczych.

Na podstawie art. 3 Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 21 maja 1932 r. o ustanowieniu urzędu Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych (Dz. U.R.P. Nr. 51 poz. 480) Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego przejęło z dniem 1 lipca 1932 r. administrację wraz z gospodarką budżetową szkolnictwa rolniczego, objętą w okresie 1932/33 działem 4 rozdziałami 1,2 i 3 w części XII budżetu Ministerstwa Rolnictwa.

Z dniem 1 kwietnia r. b., t.j. od początku okresu budżetowego 1933/34, w którym wydatki szkolnictwa rolniczego przewidziane zostały w rozdziale 2 działu 5 części XIII preliminarza budżetowego,— Ministerstwo W.R. i O.P. będzie wykonywać administrację tego szkolnictwa za pośrednictwem Kuratorów Okręgów Szkolnych, w których czynności i zadania związane z tą administracją sprawować będą w ramach obowiązujących w Kuratorjach przepisów organizacyjnych (kompetencyjnych):— w zakresie ogólnym oraz gospodarki budżetowej—wydziały ogólne względnie oddziały finansowe,— w zakresie personalnym—biura personalne,— w zakresie fachowo-merytorycznym—wydziały szkolnictwa zawodowego, w obrębie których sprawy szkół rolniczych należy zgrupować w referaty szkolnictwa rolniczego.

Szczegółowe zarządzenia wraz z wykazami szkół rolniczych znajdujących się na terytorjum poszczególnych Kuratorów, oraz przydziałem etatów będą osobno wydane.

(—) *J. Jędrzejewicz*

Minister

95.

OKÓLNİK Nr. 39.

z dnia 30 marca 1933 r. (II P-1611/33)

w sprawie organizacji roku szkolnego 1933/34 w szkolnictwie powszechnym w związku z ustawą z 11 marca 1932 o ustroju szkolnictwa (Dz.U. R. P. Nr. 38, poz. 389).

(Przedruk z Dz. Urz. M. W. R. i O. P, z dn. 30.IV. 1933 Nr. 3 poz. 59)

W dalszym etapie wprowadzania w życie postanowień ustawy o ustroju szkolnictwa z dnia 11 marca 1932 r. oraz dążąc do jak najpełniejszej realizacji powszechnego nauczania, zarządzam w związku z organizacją roku szkolnego 1933/34 w szkolnictwie powszechnym, co następuje:

1. W myśl postanowień art. 7 ust. 1 ustawy, rocznikiem wstępującym do szkoły powszechnej w roku 1933 będzie na terenie całego Państwa rocznik 1926.

2. Dotychczasowe rygory, związane z niespełnianiem obowiązku szkolnego, pozostają narazie bez zmiany.

3. Nowa organizacja publicznych szkół powszechnych w/g art. 12 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 389) będzie wprowadzona w roku szkolnym 1934/35. Do tego czasu pozostaje obecna organizacja bez zmiany.

W roku szk. 1933/34 zajdą w programach i planach godzin następujące zmiany:

A. Publiczne szkoły powszechne z polskim językiem nauczania:

W oddziale I i II tych szkół wszystkich stopni organizacyjnych będzie obowiązywał od nowego roku szkolnego 1933/34 nowy program nauki, który zostanie ogłoszony przed końcem b. r.

Ogólny tygodniowy wymiar godzin:

- a) w oddziale I tych szkół nie ulegnie — w porównaniu z dotychczasowym — żadnej zmianie,
- b) w oddziale II-im szkół: 1) siedmio, sześć i pięć-klasowych będzie wynosił 22 godziny, 2) cztero, trzy, dwu i jedno-klasowych pozostanie w dotychczasowej ilości.

W oddziale V-ym szkół siedmio, sześć, pięć, cztero i trzy-klasowych będzie obowiązywał nowy program nauki, który zostanie ogłoszony przed końcem b. r. szkolnego.

Plan godzin V-go oddziału w szkołach siedmio i sześć-klasowych będzie następujący:

religia	2 godz.	rachunki z geom. . .	4 godz.
język polski	5 "	rysunek	2 "
historja	3 "	zajęcia prakt. . . .	4 "
geografja	3 "	śpiew	2 "
przyroda	3 "	ćwiczenia ciel. . .	2 "
razem		30 godzin tygodniowo	

Plan godzin V-go oddziału w szkołach pięcio i mniej klasowych pozostanie dotychczasowy.

W oddziale VI-ym szkół siedmio i sześćo-klasowych znosi się naukę obcego języka nowożytnego. W związku z tem będzie obowiązywał program przejściowy, który zostanie ogłoszony przed końcem b. r.

Plan godzin VI-go oddziału tych szkół będzie następujący:

P r e d m i o t	S z k o ł a	
	7-klasowa	6-klasowa
religia	2 godz.	2 godz.
język polski	5 "	5 "
historja	3 "	2 "
geografja	3 "	3 "
przyroda	3 "	4 "
rachunki z geometrją	4 "	4 "
rysunek	2 "	2 "
roboty ręczne	4 "	4 "
śpiew	2 "	1 "
ćwiczenia cielesne	2 "	2 "
Razem	30 godz.	29 godz.

W oddziale VII-ym pozostanie w roku szkolnym 1933/34 bezładnej zmiany dotychczasowy program nauki i plan godzin, w którym tylko w szkołach sześcioklasowych należy zmniejszyć ilość godzin nauki obcego języka nowożytnego, przeznaczając na nią zamiast dotychczasowych 3 godzin, tylko 2 godziny tygodniowo.

B. Publiczne szkoły powszechne z niepolskim językiem nauczania z wyjątkiem szkół z niemieckim językiem nauczania.

Wobec zupełnego usunięcia nauki obcego języka nowożytnego z V-go i VI-go oddziału szkół siedmio i sześćo-klasowych będzie obowiązywał w roku szk. 1933/34 w V i VI oddziale tych szkół następujący plan godzin:

P r z e d m i o t:	O d d z i a ł	
	V	VI
religja	2 godz.	2 godz.
język polski	4 „	4 „
język nauczania	4 „	4 „
historja	2 „	2 „
geografja	3 „	3 „
przyroda	3 „	3 „
rachunki z geometrją	4 „	4 „
rysunek	2 „	2 „
zajęcia praktyczne względnie roboty ręczne.	3 „	3 „
śpiew	1 „	1 „
ćwiczenia cielesne	2 „	2 „
Razem . .	30 godz.	30 godz.

Powyższe zmiany należy też wprowadzić w publicznych szkołach powszechnych z polskim językiem nauczania i obowiązkową nauką języka ruskiego z zamianą jedynie terminu „j. nauczania” na „j. ruski”.

C. Publiczne szkoły powszechne dwujęzyczne.

Wobec zupełnego usunięcia nauki obcego języka nowożytnego z V-go i VI-go oddziału szkół siedmio i sześćo-klasowych będzie obowiązywał w roku szk. 1933/34 w tych oddziałach wymienionych szkół następujący plan godzin:

P r z e d m i o t:	O d d z i a ł	
	V	VI
religja	2(2) godz.	2(2) godz.
język polski	4 „	4 „
drugi język nauczania	(4) „	(4) „
historja	2 „	2 „
geografja	3 „	3 „
przyroda	(3) „	(3) „
rachunki z geometrją	4 „	4 „
rysunek	(2) „	(2) „
zajęcia praktyczne względnie roboty ręczne.	3 „	3 „
śpiew	1 „	1 „
ćwiczenia cielesne	2 „	2 „
Razem . .	30 godz.	30 godz.

Cyfry w nawiasach oznaczają godziny w drugim j. nauczania.

D. Publiczne szkoły powszechne z niemieckim językiem nauczania.

Obowiązujące dotąd plany godzin pozostaną w roku szk. 1933/34 niezmienione.

5. Wymienione w ustępie 4 punkt A zmiany programów nauki winny być w roku szk. 1933/34 wprowadzone we właściwych oddziałach szkół wymienionych w punkcie B, C, D — po odpowiednim przystosowaniu.

6. Programy i plany godzin oddziałów i kategorii publicznych szkół powszechnych powyżej nie wymienionych pozostaną w roku szk. 1933/34 bez zmiany.

Instrukcja

Podsekretarz Stanu

(—) *K. Pieracki.*

Do Nr. IIP-1611/33.

Instrukcja organizacyjna na rok szkolny 1933/34.

Jak w latach ubiegłych tak i obecnie wysuwa się na czoło zagadnień organizacyjnych sprawa jak najpełniejszej realizacji powszechnego nauczania i konieczność wyłączenia wszystkich sił, aby w roku szkolnym 1933/34 znalazł się w szkołach powszechnych możliwie największy procent dzieci w wieku obowiązku szkolnego. Wobec faktu znacznej liczebności wchodzącego obecnie w okres obowiązku szkolnego rocznika 1926 przy pewnych pozostałościach jeszcze dzieci roczników dawniejszych, które należy objąć nauką szkolną, oraz wobec konieczności ograniczenia się do ilości etatów i godzin nadliczbowych, przyznanych na bieżący rok szkolny (1932/33), osiągnięcie powyższego celu będzie możliwe tylko przy jak naj-ekonomicznym użyciu sił nauczycielskich oraz przy ich możliwie równomiernym rozmieszczeniu i obciążeniu, jako też przy jak najracjonalniejszym zorganizowaniu pracy szkolnej.

W związku z tem należy dolożyć usilnych starań, by przesłane przed pierwszym kwietnia b. r. wprost Inspektorom Szkolnym projekty organizacji szkół zostały przez kierownictwa szkół i Inspektorów jak najskrupulatniej przepracowane i wypełnione jako podstawowy jednolity materiał, pozwalający na należyte przygotowanie organizacji przyszłego roku szkolnego. Wobec tego, że projekty organizacji szkół będą obecnie już po raz drugi opracowane, należy się spodziewać, iż zdobyte przy pierwszym ich wypełnianiu doświadczenie wpłynie wybitnie na podniesienie jakości i dokładności tej pracy organizacyjnej. Przy przygotowywaniu

projektów organizacji szkół pamiętać należy o tem, że zasady ogólne, zawarte w zarządzeniach Ministerstwa z dnia 19 marca 1931 r. Nr. II-6291/31 i z dnia 8 lipca 1931 r. Nr. II-14893/31 pozostają w mocy niezależnie od podanych w okólniku planów normalnych. Redukcje oszczędnościowe dokonywane w razie potrzeby zgodnie z temi właśnie zasadami ogólnymi i z zastosowaniem właściwej celowości winny się opierać na wspomnianych planach normalnych, przyczem szczególnie unikać należy zmniejszania ilości godzin nauki w oddziałach, w których zostaną wprowadzone w r. szk. 1933/4 nowe programy nauczania.

Co do kolejności przyjmowania dzieci do pierwszych oddziałów publicznych szkół powszechnych — poza pozostającymi w nich drugorocznymi — należy przestrzegać następujących norm:

- a) przedewszystkiem przyjmuje się dzieci roczników starszych (1925 i 1924), które nie znalazły miejsca w szkołach w bieżącym roku szkolnym lub uzyskały na ten rok odroczenie;
- b) dzieci rocznika 1926.

Należy zwrócić uwagę na konieczność pomieszczenia tych dzieci, które zgłoszą się do szkoły powszechnej ze szkół średnich ogólnokształcących zarówno państwowych jak prywatnych wskutek zwinięcia niższych klas gimnazjalnych.

Zwrócić też należy uwagę na ścisłe przestrzeganie przepisów § 6 rozporządzenia z dnia 30 maja 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 485), dotyczących przyjmowania do publicznych szkół powszechnych dzieci, które jeszcze nie weszły w wiek obowiązku szkolnego. Podobnie należy baczyć na wykonanie postanowień art. 6 ust. 1 ustawy ustrojowej z dnia 11 marca 1932 r. z ograniczeniem zawartem w § 3 wspomnianego rozporządzenia z 30 maja 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 485), w sprawie stosowania siedmioletniego obowiązku szkolnego.

Szczególną uwagę należy zwrócić na frekwencję roczników najstarszych, z których dzieci często bez powodu opuszczają szkołę bez otrzymania możliwie zaokrąglonego wykształcenia i wychowania.

Na podstawie przygotowanych w myśl powyższych zasad projektów organizacyjnych — po ewentualnem ich skorygowaniu w związku z wynikami wpisów, których termin w granicach przewidzianych w § 1 wspomnianego rozporządzenia z dnia 30 maja 1932 r. oraz w związku z rozporządzeniem z dnia 18 listopada 1932 r. o organizacji roku szkolnego (Dz. Urz. Nr. 8, poz. 99), winien być jaknajrychlej ustalony — należy przystąpić do spraw organizacji personalnej szkół.

Pamiętać należy, że do normalnych i corocznie się powtarzających okoliczności, wpływających na zmiany personalne, przybędzie jeszcze obecnie, podobnie zresztą jak przy organizacji roku bieżącego — fakt

zwinięcia drugich klas gimnazjów oraz drugich kursów seminarjów nauczycielskich i połączone z tem przydzielenie do szkół powszechnych pewnej ilości zbędnych w szkołach średnich nauczycieli, których należy użyć przede wszystkim w wyższych oddziałach szkół powszechnych. Drugi fakt, w bieżącym roku po raz pierwszy się zjawiający, to wprowadzenie w szkołach powszechnych, zgodnie z okólnikiem z dnia 7 marca b. r. Nr. II-680/33, bezpłatnych praktykantów, którzy, wdrażając się w odpowiednich warunkach do pracy szkolnej, przyczynią się częściowo do zmniejszenia skutków braku wystarczającej ilości etatów nauczycielskich.

Ponieważ z obu tych źródeł pochodzące siły nauczycielskie wymagają uwzględnienia odpowiednich warunków ich zatrudnienia, wyznaczonych specjalnem przygotowaniem jednych, a troską o dostarczenie właściwych warunków praktyki drugim, należy sprawę ich zatrudnienia w roku szkoln. 1933/4 traktować łącznie z całym kompleksem spraw ruchu służbowego i organizacji personalnej szkół. Oczywiście, że troska o należytą organizację pracy wychowawczej i dydaktycznej, o odpowiednie wyzyskanie przygotowania nauczycieli oraz o możliwie równomierne ich obciążenie ilością dzieci i zajęć — winna być jednym z głównych motywów działania — przyczem na szczególną uwagę zasługuje przeciążenie w szkołach najwyżej i najniżej zorganizowanych (7-o, 1-o i 2-klasówki). Ta troska zarówno o szkołę jak i nauczyciela nie powinna żadną miarą pozwolić na powierzenie stanowiska nauczyciela szkoły 1-klasowej świeżo mianowanemu kandydatowi.

Należy też zwrócić uwagę na konieczność dalszej likwidacji punktów bezszkolnych zwłaszcza tam, gdzie to ze względów państwowych jest szczególnie pożądanem.

W związku z najdalej posuniętą ekonomją wykorzystania sił nauczycielskich użycie ich w pracy administracyjnej jest niedopuszczalne. Rozważyć też należy ponownie bardzo gruntownie wszelkie przypadki, w których udziela się zniżek godzin lub zezwala na podział oddziału na grupy laboratoryjne, co w razie, gdyby miało spowodować potrzebę dodania etatu lub godzin nadliczbowych, jest niedopuszczalne.

Wyzyskiwanie środków, zmierzających do jak najekonomiczniejszego użycia sił nauczycielskich, nie byłoby zupełne, gdyby nie podtrzymano dotychczasowego tak bardzo skutecznego dążenia do normalnego wymiaru sal szkolnych (powiększenie o 53.000 m² powierzchni podłogi izb szkolnych w ciągu ostatniego roku szkolnego).

Ta tak ważna dla szkolnictwa powszechnego akcja znajduje silne poparcie w obecnych stosunkach gospodarczych, które bądź usunęły niedawny jeszcze niemal zupełny brak odpowiednich lokali, bądź skłaniają właścicieli budynków do przeróbek budowlanych (usuwanie ścian).

Wyzyskanie tych sprzyjających okoliczności winno — przy troskliwych zabiegach Inspektorów i kierowników szkół — doprowadzić do zupełnego zniknięcia izb szkolnych poniżej 30 m² a tam, gdzie to będzie możliwe poniżej 40 m² powierzchni podłogi, o co należy jak najsilniej się starać. W związku z wspomnianem już zwinięciem drugich klas państwowych gimnazjów i drugich kursów państwowych seminarjów nauczycielskich będą mogły niektóre szkoły powszechne uzyskać dla swoich celów na rok szkolny 1933/34 pozostałe po nich sale szkolne.

Szczegółowo umotywowane wnioski co do ewentualnego zwijania całych publicznych szkół wydziałowych należy przedkładać najdalej do 30 kwietnia 1933 r.

96.

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO.

WARSZAWA.

OKÓLNIK Nr. 79.

z dnia 19 maja 1933 r. (I WF—1056/33)

w sprawie kolonij i półkolonij letnich.

Przedłużający się ciężki kryzys ekonomiczny czyni sprawę organizowania kolonij i półkolonij letnich w roku bieżącym jeszcze bardziej aktualną, niż w latach ubiegłych.

Powołując się na komunikat w tej sprawie z dnia 7 kwietnia 1932 r. (Nr. I WF—1574/32—Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 2 z r. 1932 poz. 20), którego moc w całej rozciągłości podtrzymuję, pragnę zaznaczyć, że i w roku bieżącym pomoc Rządu również nie dosięgnie kwot z lat poprzednich i że wysiłek społeczny w tym kierunku winien być jeszcze bardziej wzmożony. To też do pracy na rzecz akcji kolonijnej zachęcić należy całe nauczycielstwo, przedewszystkiem zaś dyrekcje i kierownictwa szkół, które powinny pobudzić do jak najżywszej działalności Komitety i instytucje społeczne, mające za zadanie opiekę nad dziećmi i młodzieżą.

Pragnąc, aby kolonje letnie działy i młodzieży szkolnej były jak najszerzej wykorzystane dla celów zdrowotnych i wychowawczych, do których zmierza szkoła, polecam podać do wiadomości Inspektorów Szkolnych, dyrekcji i kierownictw szkół najważniejsze zasady i wytyczne, jakimi kierować się należy przy organizowaniu kolonij i półkolonij let-

nich dziatwy i młodzieży szkolnej. Wytyczne te, będące rozwinięciem instrukcji Ministerstwa Opieki Społecznej z dnia 10 marca 1924 r. o kolonjach letnich, mają na celu określenie właściwego ustosunkowania się władz szkolnych do akcji kolonijnej, a tem samem wskazanie sposobów należytego oddziaływania wychowawczego szkoły na organizację i bieg życia na kolonjach.

1) Zadaniem kolonij letnich jest udostępnienie dziatwie i młodzieży szkolnej korzystania w zdrowotnych warunkach z leczniczych sił przyrody i dobrego odżywiania przy zapewnieniu należytej opieki wychowawczej.

2) Kolonje letnie, stosownie do niektórych odrębnych cech, dziela się na kolonje lecznicze, kolonje wypoczynkowe i półkolonje. Należy zgóry określić charakter, mających powstać kolonij, gdyż każda z tych grup wymaga odmiennych warunków organizacyjnych i związana jest z różnej wysokości kosztami.

Kolonje lecznicze winny zapewnić dzieciom chorym przedewszystkiem jak najtroskliwszą opiekę lekarską i odpowiednie leczenie w odpowiednim uzdrowisku.

Kolonje wypoczynkowe jako zdrowotno-wychowawcze muszą zapewnić zdrowotne warunki mieszkalne, racjonalne odżywianie, opiekę lekarską i wychowawczą.

Półkolonje, jako kolonje wypoczynkowe bez noclegu, winny być organizowane w dobrym i zdrowym terenie podmiejskim, aby dziatwa z niej korzystająca, miała zapewnione maximum korzyści zdrowotnych i wychowawczych, możliwych w danych warunkach.

3) Kwalifikowanie dziatwy do kolonij winno się odbywać na podstawie orzeczeń lekarskich i wywiadów o warunkach domowych ucznia, ażeby istotnie potrzebująca młodzież mogła z kolonij korzystać.

Do kolonij letnich powinny być wysyłane przedewszystkiem dzieci słabowite, wątłe, źle rozwinięte, skrofaliczne, anemiczne i ozdrowieńcy po przebytych chorobach. Do normalnych kolonij wypoczynkowych nie należy przyjmować dzieci dotkniętych chorobami zakaźnymi lub zaraźliwymi, z gruźlicą otwartą oraz umysłowo upośledzonych lub ze zбочeniami psychicznymi. Dzieci powinny być ugrupowane odpowiednio do wieku, płci oraz czasu pobytu w kolonjach.

4) Na kolonje letnie należy wybierać miejsca najbardziej zdrowotne, z dobrą wodą do picia, w otoczeniu możliwie pięknej przyrody.

Budynki kolonijne muszą zapewnić dzieciom możliwość wypoczynku i spokojnego snu w higienicznie urządzonych sypialniach, spędzanie czasu w odpowiednich salach rekreacyjnych podczas niepogody i dni

słotnych. Sale jadalne i kuchnie winny być możliwie oddzielone od sypialń.

Dla odosobnienia dzieci chorych, zwłaszcza na chorobę zakaźną, należy mieć w rezerwie pokój izolacyjny o kilku łózkach.

W pobliżu budynku kolonijnego powinny być urządzone boiska i place do gier i zabaw na wolnem powietrzu.

Ustępy urządzone muszą być w sposób higieniczny, odpowiednio do każdego typu kolonij i warunków miejscowych.

5) Każda kolonja letnia musi posiadać stałą opiekę wykwalifikowanego wychowawcy lub wychowawczyni i mieć odpowiednią do charakteru kolonji i liczby wychowanków ilość odpowiedniego pomocniczego personelu wychowawczego. Należy przeto jak najstaranniej dobierać osoby na wychowawców kolonijnych, których cechować winno umiłowanie dziecka i znajomość zasad wychowawczych, a umiejętność prowadzenia gier i zabaw ruchowych należeć winna do ich niezbędnych kwalifikacyj. Kwalifikacje zdrowotne wychowawców powinny być stwierdzone przez lekarza. Kuratorja, inspektorzy szkolni, dyrekcje i kierownictwa szkół winni zapewnić sobie decydujący wpływ na dobór wychowawców kolonijnych.

6) Nadzór lekarski nad każdą kolonją jest obowiązkowy. Dążyć należy, aby opieka lekarska na kolonjach była stała. Jeśli względy finansowe na to nie pozwalają, to przynajmniej w określonych odstępach czasu (raz na tydzień) winien umówiony lekarz wizytować kolonje celem zbadania stanu sanitarnego kolonji oraz stanu zdrowia dziatwy i młodzieży kolonijnej. Na kierownikach i wychowawcach ciąży obowiązek czuwania nad stanem zdrowotnym kolonji i zdawania z tego sprawy lekarzowi podczas jego odwiedzin kolonji. Pożądane jest, by na kolonjach znajdowały się kwalifikowane siły pomocnicze sanitarne (studenci medycyny, pielęgniarce, higienistki), gdy zaś chodzi o młodzież starszą, należy do celów udzielania pomocy doraźnej wykorzystywać młodzież obznajomioną z dziedziną ratownictwa (młodzież z Kół Czerwonego Krzyża, młodzież harcerską i t. p.).

Czas pobytu dziecka na kolonji powinien trwać 40 dni, nie mniej jednak niż 4 tygodnie. Dla określenia różnicy wagi, dzieci powinny być ważone z zasady na początku i na końcu pobytu na kolonjach letnich, a o ile można również podczas pobytu.

Wszelkie przypadki zachorowań dzieci obowiązani są wychowawcy (czynnie) notować w specjalnych książkach (zeszytach) sanitarnych — przedkładanych lekarzowi — jeśli niema stałego lekarza, który sam to prowadzi. Na kolonjach leczniczych, pozostających pod specjalną opieką lekarską, obowiązkowe jest prowadzenie indywidualnych kart zdrowia.

Na każdej kolonji winna znajdować się zestawiona przez lekarza apteczka podręczna, zaopatrzona w najniezbędniejsze środki opatrunkowe i lecznicze do stosowania doręcznego.

Wyżywienie dziatwy kolonijnej powinno odpowiadać wymaganiom, stawianym przez higienę, a normy odżywcze powinny uwzględniać potrzeby rosnącego i rozwijającego się organizmu dziecka.

Wyżywienie dziatwy i młodzieży na kolonjach podlega kontroli lekarskiej tak co do ilości, jakości, jak i sposobu przyrządzania, czystości urządzeń kuchennych, doboru gospodyni i służby pomocniczej. Kontrola ta ma być przez lekarza opiekującego się kolonją bezwzględnie przeprowadzona. Szczególnej kontroli lekarskiej powinny podlegać produkty spożywcze, zwłaszcza mięso i mleko. Jadłospis należy uzgadniać z lekarzem.

7) Organizacja opieki wychowawczej na kolonjach powinna mieć na celu danie dziatwie i młodzieży prawdziwego wypoczynku, a opierać się na ścisłym współżyciu wychowawców z dziećmi i młodzieżą. *Troska o zdrowie i dodatni wpływ wychowawczy jest naczelnym nakazem dla organizatorów i kierowników kolonji letnich.*

Opieka wychowawcza wyrażać się powinna: a) w zapewnieniu dziatwie i młodzieży jaknajlepszych warunków kolonijnych, b) w zorganizowaniu współżycia dziatwy i młodzieży w gromadzie, c) w umiejętnym stosowaniu wszelkich dostępnych środków wychowawczych.

Na pierwszym planie postawić należy sprawę wychowania fizycznego. Tryb życia na kolonjach powinien uwzględniać dostateczne odżywianie, dostateczny sen i wypoczynek, przebywanie możliwie jak najdłuższe na wolnym powietrzu, połączone z umiarkowanym ruchem, tam zaś gdzie istnieją warunki po temu, kąpiele.

Na odpoczynek nocny należy przeznaczać dla młodszych dzieci co najmniej 10 godzin snu w nocy i 1 — 2 godz. snu lub przynajmniej leżakowania po obiedzie, dla starszych 9 godzin w nocy i 1—1½ godz. po obiedzie.

Życie na kolonjach letnich należy wykorzystywać do celów wychowania higienicznego, które jest podstawą wychowania fizycznego, a więc należy wdrażać dziatwę do różnych zabiegów higienicznych, stanowiących niezbędny warunek zdrowia.

Ćwiczenia cielesne (gry i zabawy), kąpiele i wycieczki powinny uwzględniać wytyczne zawarte w programach szkolnych, powinny być więc dostosowane do stanu zdrowia dziatwy i młodzieży, do ich wieku, płci i stopnia rozwoju fizycznego.

Oprócz dziedziny fizycznej również strona umysłowa i moralna winny znaleźć szerokie uwzględnienie w programie wychowawczym ko-

lonji. Unikając wszelkiego balastu naukowego oddziaływanie wychowawcze oprzeć należy na przeżyciach osobistych dziatwy i młodzieży w zespole kolonijnym. Przestrzec należy kierowników kolonij, by nie przeciążali dziatwy pracą umysłową (najwyżej 1 godzinę dziennie na tego rodzaju zajęcia), dalej przestrzec przed urządzaniem męczących wycieczek, popisów, poprzedzanych długimi przygotowaniem w celu zrobienia przyjemności przybywającym w odwiedziny lub na lustracje różnym urzędowym osobom, przed nadmiernem wreszcie krępowaniem swobody dziatwy, która raczej winna być tylko umiejętnie kierowana.

8) Kolonje winny być wizytowane tak przez odpowiednie władze szkolne, jak i przez władze sanitarne (lekarzy szkolnych, urzędowych i t. p.). Sprawozdania z tych wizytacyj przedstawiane być mają właściwym przełożonym.

9) Organizatorzy kolonij letnich dziatwy i młodzieży szkolnej, niezależnie od sprawozdań finansowych, przedstawianych Komisjom Wojewódzkim do spraw kolonij letnich, obowiązani są do przedstawiania sprawozdań z kolonij letnich właściwym władzom szkolnym (inspektorom szkolnym, gdy chodzi o szkoły powszechne, kuratorjum, gdy chodzi o szkoły średnie), podług wzoru, podanego w załączniku do okólnika z dnia 7 września 1927 r. Nr. O.H. Fiz.—786/27 w sprawie sprawozdań z kolonij letnich szkolnych (Dziennik Urzędowy Min. W.R. i O.P. Nr. 12 z r. 1927, poz. 206).

10) Niezależnie od akcji kolonijnej należy propagować wśród młodzieży szkolnej oraz ich rodziców ideę pomocy koleżeńskiej, któraby znalazła wyraz w tem, iż rodzice zamożniejszych uczniów i uczennic w porozumieniu z wychowawcami klasowymi przyjmowałyby na wieś na lato mniej zamożnych kolegów lub koleżanki swych synów lub córek, przyczyniając się w ten sposób do zmniejszenia liczby dziatwy i młodzieży, spędzającej wakacje w mieście.

Podsekretarz Stanu

(—) *Kazimierz Pieracki*

57.

MINISTERSTWO
Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

Warszawa.

O K Ó L N I K Nr. 41

z dnia 28 marca 1933 Nr. I.Org.-1412/12/33

o zakupach zagranicznych.

I. Zakupy.

1. Nawiązując do okólnika Nr. 103 z dnia 17 czerwca 1932 roku Nr. I. Org.-1412/2/32 o zakupach zagranicznych, zawierającego uchwałę Komitetu Ekonomicznego Ministrów z dnia 19 marca 1932 roku, oraz instrukcję ogólną w sprawie zakupów zagranicznych zawiadamiam, że

- a) na podstawie § 3, powyższej instrukcji ogólnej o zakupach zagranicznych, p. Minister Przemysłu i Handlu decyzją z dnia 30 lipca 1932 r., Nr. PW-I-9/160, ustalił, iż *pomoce i środki naukowe* pochodzenia zagranicznego, o których mowa w § 1, ust. 2, rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. o postępowaniu celnem (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105), *nie podlegają przepisom wspomnianej instrukcji,*
- b) w myśl § 4 instrukcji p. Minister Przemysłu i Handlu we wskazanej wyżej decyzji orzekł, iż *pomoce i środki naukowe*, wyrabiane w całości lub w części z surowców lub półfabrykatów pochodzenia zagranicznego, *mogą być uważane za przedmioty pochodzenia krajowego.*

W związku z tem *na zakup* pomocy i środków naukowych pochodzenia zagranicznego, wymienionych w § 1, ust. 2, rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105), *nie jest wymagane zezwolenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu.*

2. Przed skutecznieniem zakupu pomocy i środków naukowych pochodzenia zagranicznego należy zwrócić uwagę na następujące okoliczności:

- a) czy odnośne przedmioty nie są wytwarzane w kraju, co stwierdzić należy w Izbie Przemysłowo-Handlowej, właściwej dla danego

okręgu; wykaz Izb, ich siedziby i okręgi, są podane w rozporządzeniu Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 30 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 111, poz. 345) i z dnia 13 maja 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 53, poz. 440). Nadto na terenie województwa Śląskiego są czynne dwie Izby Przemysłowe: w Bielsku i w Katowicach,

b) czy są one istotnie niezbędne do nauki szkolnej,

c) czy zakup przedmiotu pochodzenia zagranicznego nie będzie wymagał w przyszłości dalszych zakupów poza krajem (np. zakupu nowych części aparatu w razie uszkodzenia go, zużywających się części dodatkowych i t. d.).

3. Dyrekcje i kierownictwa szkół, podległych władzom szkolnym II instancji, winny dokonywać zakupu pomocy i środków naukowych pochodzenia zagranicznego *za uprzednią zgodą tych władz*. W razie dokonania takiego zakupu *bez uprzedniej zgody władzy szkolnej II instancji — należy odmawiać* wydania zaświadczenia, stanowiącego podstawę do zwolnienia od cła (§ 1, ust. 2, lit. d), rozporządzenia z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105).

4. Ponieważ wśród zakupywanych przez dyrekcje i kierownictwa szkół przedmiotów pochodzenia zagranicznego, poważną pozycję stanowią mikroskopy, zaznaczam, że wobec istnienia wytwórczości krajowej w tym zakresie, wystarczającej na potrzeby szkół średnich (Polskie Zakłady Optyczne, S. A. w Warszawie, ul. Grochowska 35), winny władze szkolne II instancji poinformować o tem podległe im szkoły i zasadniczo nie udzielać zezwoleń na zakup, oraz zaświadczeń wymaganych przy zwalnianiu od cła mikroskopów pochodzenia zagranicznego.

Z tych samych względów nie należy zezwalać na zakup aparatów radiowych pochodzenia zagranicznego, gdyż produkcja krajowa jest zupełnie wystarczająca dla potrzeb szkolnych co do jakości wytwarzanych aparatów.

Należy również poinformować podległe szkoły, że Chemiczny Instytut Badawczy uruchomił — przez swój Oddział p. n. „Centrala Dostaw Aparatury dla Laboratorjów i Przemysłu” — produkcję preparatów galwanotechnicznych, mogących w zupełności zastąpić preparaty pochodzenia zagranicznego. W związku z tem należy używać preparatów galwanotechnicznych wyłącznie pochodzenia krajowego i przy dokonywaniu zamówień zobowiązywać dostawców do stosowania ich przy wykonywaniu zamówienia (w myśl § 5 powołanej na początku instrukcji ogólnej w sprawie zakupów zagranicznych).

II. Przywóz.

1. Pozwolenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu na przywóz jest potrzebne tylko w wypadkach sprowadzania przedmiotów zakazanych do przywozu rozporządzeniem z dnia 10 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 15, poz. 113).

Pisma o pozwolenie na przywóz przedmiotów zakazanych do przywozu należy bezpośrednio kierować do Ministerstwa Przemysłu i Handlu, Departament Handlowy, wskazując dokładną nazwę towaru (przedmiotu), jego wagę, wartość, kraj z którego pochodzi oraz urząd celny, który ma dokonać odprawy celnej.

2. O ile chodzi o przedmioty zakazane do przywozu rozporządzeniem z dnia 21 grudnia 1931 r. (Dz. U. R. P. Nr. 111, poz. 865), prolongowaniem rozporządzeniem z dnia 19 grudnia 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 115, poz. 955), w myśl lit. f, § 4, rozporządzenia z 21 grudnia 1931 r. zwolnienie od cła na mocy rozporządzenia o taryfie celnej zwalnia jednocześnie od obowiązku uzyskiwania pozwolenia na przywóz.

3. Jeżeli chodzi o zwolnienie od cła maszyn i narzędzi rzemieślniczych, sprowadzanych przez szkoły zawodowe, to w myśl lit. d. p. 2, rozporz. z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105), pozwolenie Ministerstwa Przemysłu i Handlu nie jest potrzebne, natomiast Kuratorja Okręgów Szkolnych mogą wydawać szkołom zaświadczenia na przywóz tylko po uprzednim porozumieniu się z Ministerstwem Przemysłu i Handlu. Pisma w tej sprawie winny Kuratorja Okręgów Szkolnych kierować do Ministerstwa Przemysłu i Handlu bezpośrednio.

III. Opłaty celne.

1. W myśl § 11, ust. 3 rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 14 marca 1930 r. o postępowaniu celnym (Dz. U. R. P. Nr. 33, poz. 276) zwolnień od cła udzielają urzędy celne I klasy (wykaz urzędów celnych w Monitorze Polskim z dnia 29 sierpnia 1930 r. Nr. 199, poz. 283) we własnym zakresie na podstawie zaświadczeń władz, wymienionych w § 10, pkt. 7 tegoż rozporządzenia, w brzmieniu nadanem mu rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105).

2. O zwolnienie od cła pomocy i środków naukowych należy zwracać się bezpośrednio do urzędu celnego, w którym ma być dokonana odprawa, przedkładając wymagane zaświadczenia władz szkolnych, a w przypadkach gdy chodzi o przedmioty zabronione do przywozu rozporządzeniem z dnia 10 lutego 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 15, poz. 113)—

również zezwolenie na przywóz, wydane przez Ministerstwo Przemysłu i Handlu.

3. Spis korzystających ze zwolnienia od cła instytucyj naukowych i zakładów naukowo-badawczych, o których mowa w § 1, ust. 2, lit. c, rozporządzenia Ministra Skarbu z dnia 22 lutego 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 17, poz. 105), został ogłoszony w Monitorze Polskim z dnia 10 czerwca 1932 r. Nr. 131, poz. 162 i z dnia 20 stycznia 1933 r. Nr. 16, poz. 21 (uzupełnienie).

4. W zaświadczeniach na zwolnienie od cła, wystawianych przez te instytucje naukowe i zakłady naukowo-badawcze, oraz przez wyższe zakłady naukowe, winna być wyraźnie wymieniona urzędowa nazwa instytucji naukowej względnie zakładu naukowo-badawczego lub wyższego zakładu naukowego (a nie nazwy poszczególnych laboratorjów, pracowni i t. p.), gdyż urzędy celne nie posiadają dostatecznych informacji jakie laboratorja, względnie pracownie, wchodzą w skład wyższych zakładów naukowych oraz instytucyj naukowych, które według wyżej podanego rozporządzenia Ministra Skarbu są uprawnione do korzystania ze zwolnienia od cła.

Podsekretarz Stanu

(—) *Kazimierz Pieracki.*

98.

MINISTERSTWO
Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

Warszawa, dnia 13 maja 1933 r.

Nr. BP-5932/33.

O K Ó L N I K Nr. 75

w sprawie wydobywania dokumentów z Z. S. R. R.

Ministerstwo Spraw Zagranicznych pismem z dnia 27 kwietnia 1933 r. Nr. E. III. 695b/Ros. zasad/1/33 podało do wiadomości następujący obecnie obowiązujący tryb postępowania przy wydobywaniu dokumentów z Z. S. R. R.:

1. Podania o wydobywie dokumentu dla celów prywatnych winny być przesyłane listem poleconym *bezpośrednio do właściwego Konsulatu R. P. w Z. S. R. R.*

2. Tytułem zaliczki na koszty wydobywania dokumentu, petent winien oddzielnym listem *wartościowym* przesłać do tegoż Konsulatu na wydobycie:

a) dokumentu stanu cywilnego lub wy- kazu stanu służby	\$ 3.—	} w efektywnej walucie U. S. A.
b) świadectwa szkolnego lub uniwersy- teckiego oraz dokumentu o chara- kterze majątkowym	\$ 7.—	

W razie, gdy kwota nadesłana zaliczkowo nie wystarczy na pokrycie powstałych kosztów (opłat należnych władzom sowieckim, oraz opłat konsularnych), Konsulaty prześlą wydobyty dokument właściwej polskiej władzy administracyjnej I instancji celem doręczenia go petentowi za pobraniem reszty opłaty.

W razie niemożności wydobywania dokumentu, opłata zostanie petentowi zwrócona przez Konsulat po potrąceniu opłat konsularnych.

W wypadkach ubóstwa należy do podania dołączyć zaświadczenie właściwej władzy administracyjnej o stanie majątkowym petenta.

3. Podania o wydobywanie dokumentu potrzebnego urzędnikowi państwowemu lub samorządowemu dla celów służbowych winny być kierowane również bezpośrednio do właściwego Konsulatu, przyczem powinny być zaopatrzone w adnotację władzy przełożonej danego urzędnika, stwierdzającej, że żądany dokument rzeczywiście potrzebny jest w celach służbowych. Podania te są załatwiane bezpłatnie.

4. Wnioski władz i urzędów państwowych i samorządowych o dostarczenie dokumentu z Z. S. R. R. dla celów urzędowych, nie podlegające żadnym opłatom, winny być również kierowane bezpośrednio do właściwego Konsulatu R. P. z pominięciem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

5. Wszelką korespondencję dotyczącą wniosków o wydobywanie dokumentów prowadzą Konsulaty R. P. bezpośrednio ze stronami z pominięciem Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

O powyższem należy powiadomić władze i urzędy podległe oraz podległych pracowników.

Spis konsulatów z wymienieniem właściwości terytorjalnej w załączeniu.

Szef Biura Personalnego
(—) Jan T. Lipka.

Spis Konsulatów R. P. na terenie Z. S. R. R.

Moskwa — Wydział Konsularny Poselstwa R. P., ul. 3-cia Mieszczańska 32/34. Okręg Wydziału Konsularnego obejmuje terytorjum Z. S. R. R. z wyjątkiem gubernij czerepowieckiej, leningradzkiej, murmańskiej, nowgorodskiej, pskowskiej oraz terytorjów U. S. R. R. i B. S. R. R.

Do Wydziału Konsularnego należy kierować wszelkie podania dotyczące wydobycia wykazów stanu służby wojskowej oraz dokumentów szpitalnych z czasów służby w b. wojsku rosyjskiem.

Charków — Kunsulat Generalny, ul. Rakowskiego 15. Okręg Konsulatu Generalnego obejmuje terytorjum U. S. R. R. z wyjątkiem okręgu Konsulatu w Kijowie.

Kijów — ul. Liebknechta 1. Okręg białocerkiewski, berdyczowski, chersoński, czerkaski, czernihowski, humański, kamieniecki, kijowski, konotopski, korosteński, nikołajewski, mohylowski, nieżyński, nowgorodsiewierski, odeski, płoskirowski, pierwomajski, priłucki, szepietowiecki, tulczyński, winnicki, wołyński, zinowjewski oraz terytorjum autonomicznej Mołdawskiej Republik Rad.

Leningrad— Konsulat ul. Nabiereżnaja Krasnowo Flota 14. Okręg-gub. czerepowiecka, murmańska, leningradzka, nowgorodzka i pskowska.

Mińsk — Konsulat Generalny, ul. Sowieckaja 84. Okręg obejmuje terytorjum B. S. R. R. pow. homelski i rzeczycki.

Tyflis — Konsulat Generalny, ul. Korganowska 24. Okręg obejmuje terytorjum Zakaukaskiej Republik Rad.

99.

O K Ó L N I K**Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego**

z dnia 19 maja 1933 r. Nr. BP-11622/33

do P. P. Nauczycieli (lek), Kierowników, (czek), Dyrektorów, (Przełożonych), wszystkich szkół oraz P. P. Inspektorów Szkolnych w Okręgu

w sprawie wykonania art. 4 ustawy z dnia 18 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239).

Na skutek okólnika Nr. 54 Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 19 kwietnia 1933 r. Nr. BP-5294/33 w sprawie zgłaszania praw emerytalnych z tytułu służby w byłych państwach zaborczych podaje wyciąg z okólnika Ministerstwa Skarbu z dnia 12 kwietnia 1933 r. Nr. L. D.I.-19025/Em/33 do wiadomości z uwagi na doniosłość spraw, które okólnik ten reguluje.

Dotyczy to również osób, które pozostają w służbie poza granicami Państwa.

Termin zgłaszania praw emerytalnych z tytułu służby w b. państwach zaborczych upływa z dniem 31 grudnia 1933 roku.

Zwraca się przytem uwagę na § 6 okólnika Ministerstwa Skarbu, że zgłoszenia wraz z dokumentami należy wnosić do swych bezpośrednich władz przełożonych, t. j. nauczyciele i kierownicy szkół powszechnych do Inspektorów Szkolnych, nauczyciele szkół średnich przez Dyrekcje szkół do Kuratorów Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelągowski.*

W Y C I Ą G**z okólnika Ministerstwa Skarbu**

z dnia 12 kwietnia 1933 r. Nr. L.D.I.-19025/Em/33

w sprawie wykonania art. 4 ustawy z dnia 18 marca 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 26, poz. 239).

(§§ od 1 do 6 i § 10).

Par. 1.

Kto jest obowiązany do zgłaszania.

Do zgłaszania swych praw emerytalnych z tytułu służby w państwach zaborczych są obowiązani wszyscy stali i prowizoryczni funkcyj-

narjusz państwowi oraz zawodowi wojskowi, którzy przed wstąpieniem na służbę w Państwie Polskiem pełnili w państwach zaborczych służbę, podlegającą zaliczeniu do wysługi emerytalnej w myśl art. 81 i 84 ustawy emerytalnej z dnia 11 grudnia 1923 r. (Dz. U. R. P. z 1931 r., poz. 380) i pozostawali w służbie w dniu 1 kwietnia 1932 r. t. j. w dniu wejścia w życie pomienionej ustawy z 18 marca 1932 r., bądź też zostali do niej przyjęci po dniu 1 kwietnia 1932 r., ale przed dniem 1 stycznia 1934 roku.

Obowiązek zgłoszenia ciąży również na funkcjonariuszach państwowych, zawieszonych w służbie oraz pozostających w stanie nieczynnym (rozporządzalności) lub na urlopie bezpłatnym.

Obowiązek zgłoszenia praw dotyczy funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, ubiegających się o doliczenie służby, wspomnianej w ustępie pierwszym, bez względu na to, czy służbę tę zgłaszali już kiedykolwiek, czy to w szczególności przy sposobności ustalenia dodatku za wysługę lat na zasadzie ustaw uposażeniowych z 13 lipca 1920 r. lub na podstawie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 22 marca 1928 r., czy też przy sposobności wypełniania arkuszy spisowych na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z 4 listopada 1932 r. czy wreszcie ubiegając się w swoim czasie o ustalenie wysługi emerytalnej w czasie czynnej służby państwowej.

Funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych, którzy pełnili służbę w państwach zaborczych, nie zwalnia od obowiązku zgłoszenia tej służby okoliczność, że jest ona odnotowana w wykazie służbowym, a odpowiednie dokumenty znajdują się w aktach osobowych, gdyż sam fakt posiadania przez władzę dokumentów czy ich odpisów, stwierdzających służbę funkcjonariusza państwowego lub zawodowego wojskowego w państwie zaborczem, nie czyni zadość wymaganiom art. 4 ustawy z 18 marca 1932 r., artykuł ten bowiem wymaga kategorycznie zgłoszenia praw, posiadanie zaś dokumentów może tylko uwalniać interesowaną osobę od obowiązku ponownego przekładania dowodów, ale samo przez się nie stanowi zgłoszenia.

Par. 2.

Kto nie jest obowiązany do zgłaszania.

Nie tracą swych praw z tytułu służby w państwach zaborczych, mimo niezgłoszenia tych praw osoby, z którymi stosunek służbowy został lub zostanie rozwiązany przed dniem 1 stycznia 1934 r.

Również nie są obowiązane do zgłaszania swych praw z tytułu

slużby w państwach zaborczych osoby, z którymi przed dniem 1 kwietnia 1932 r. rozwiązano stosunek służbowy, a następnie przyjęto je ponownie do służby (reaktywowano), jeżeli przy poprzednim rozwiązaniu stosunku służbowego przyznano im zaopatrzenie emerytalne, zaliczając do wysługi służbę zaborczą.

Par. 3.

Co winno zawierać zgłoszenie.

W zgłoszeniu należy podać: w jakim państwie zaborczem, w jakich działach służby i urzędach i na jakich stanowiskach była pełniona zgłoszona służba, oraz na jakich dokumentach opiera się zgłoszenie; w zgłoszeniu należy również wskazać dokładne daty rozpoczęcia i ukończenia danej służby. Zgłoszenia nie odpowiadające tym warunkom nie będą rozpatrywane.

Prawa emerytalne z tytułu służby w państwach zaborczych będą rozpatrywane tylko w zakresie zgłoszenia, niezgłoszenie przeto jakiegoś okresu służby uniemożliwi następnie zaliczenie go do wysługi emerytalnej, nawet gdyby okres ten był odnotowany w wykazie służbowym i udowodniony znajdującymi się w aktach lub złożonymi przy zgłoszeniu dokumentami.

Par. 4.

Udowodnianie zgłaszanych praw.

Wraz ze zgłoszeniem winno nastąpić udowodnienie praw z tytułu służby w państwach zaborczych przez złożenie oryginalnych dokumentów, lub ich urzędowych odpisów, stwierdzających daną służbę, w braku zaś tych dokumentów — przez złożenie pisemnego zeznania, co najmniej dwóch wiarogodnych świadków, którzy ze zgłaszającym pozostawali równocześnie na służbie w tym samym urzędzie lub oddziale; własnoręczność podpisów świadków powinna być urzędowo potwierdzona.

Jeżeli natomiast potrzebne dowody zgłaszanej służby znajdują się już w aktach osobowych, wystarczy powołać się na nie.

Par. 5.

W jakim terminie należy zgłaszać swe prawa i składać dokumenty.

Zgłoszenie praw winno nastąpić w nieprzekraczalnym terminie przed dniem 1 stycznia 1934 r. Po tym dniu nie będą również przyjmowane żadne dodatkowe, ani uzupełniające zgłoszenia. Niezgłoszenie w tym terminie powoduje bezwzględnie utratę prawa do zaliczenia służby zaborczej do wysługi emerytalnej.

Udokumentowanie zgłoszenia winno nastąpić w zasadzie również przed dniem 1 stycznia 1934 r. Przekroczenie jednak tego terminu może być wyjątkowo uwzględnione, jeżeli samo zgłoszenie praw zostało dokonane przed dniem 1 stycznia 1934 r., a opóźnienie w złożeniu dokumentów zostało wywołane okolicznościami niezależnymi od woli zgłaszającego. W żadnym jednak przypadku dokumenty nie mogą być składane po dniu 31 grudnia 1935 r.

Par. 6.

Dokąd należy wnosić zgłoszenia.

Zgłoszenia wraz z dokumentami należy wnosić do swych bezpośrednich władz przełożonych.

Par. 10.

Odwołania.

Odwołania od orzeczeń władz skarbowych II instancji do Ministerstwa Skarbu powinny być wnoszone za pośrednictwem tej władzy, która zgodnie z par. 8 jest powołana do uskutecznienia czynności wstępnych. Władza ta dołącza do odwołania odpowiednie akta i przesyła je właściwej władzy skarbowej celem przedstawienia odwołania Ministerstwu Skarbu do rozstrzygnięcia.

Wniesienie jednak przez interesowaną osobę odwołania wprost do władzy skarbowej z pominięciem wskazanego wyżej trybu postępowania nie może pociągać za sobą dla tej osoby żadnych ujemnych skutków prawnych.

100.

O K Ó Ł N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dn. 19 maja 1933 r. Nr. B. P. 14080/33

do PP. Nauczycieli(lek), Kierowników(czek), Dyrektorów i Przełożonych wszystkich szkół oraz PP. Inspektorów Szkolnych w Okręgu w sprawie wykonania ustępu 2 art. 8 ustawy z dnia 14 marca 1933[r] o likwidacji byłych rosyjskich kas emerytalnych i przezorności.

Na skutek okólnika Nr. 73 Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12 maja 1933 r. Nr. B. P. 6464/33 w sprawie

wykonania ustępu II-go art. 8 ustawy z dn. 14 marca 1933 o likwidacji byłych rosyjskich kas emerytalnych i przezorności podaje do wiadomości, co następuje:

„W Nr. 21 Dziennika Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 marca r. b. pod pozycją 146 ogłoszona została Ustawa z dnia 14 marca 1933 r. o likwidacji mienia byłych rosyjskich kas emerytalnych i przezorności.

Art. 8 ustęp 2 tej ustawy postanawia, iż Skarb Państwa przejmuje należności z tytułu niewypłaconych wkładów emerytalnych, złożonych w powyższych kasach, które to należności przysługują osobom, mającym prawo do zaopatrzenia emerytalnego z funduszków Skarbu Państwa, a to w myśl przepisów art. 84 ustawy emerytalnej zgodnie z którymi wspomniani uczestnicy kas zrzekli się na rzecz Skarbu Państwa praw swych, wpływających z udziałów w rzeczonych Kasach.

W myśl art. 5 powołanej na wstępie ustawy z dnia 14 marca 1933 r. z chwilą ukonstytuowania się Komisji Likwidacyjnej do spraw byłych rosyjskich kas emerytalnych i powzięcia przez nią uchwał o przystąpieniu do likwidacji mienia poszczególnych kas, będzie ogłoszony trzymiesięczny termin, w ciągu którego winny być zgłoszone roszczenia z tytułu uczestnictwa we wspomnianych kasach.

Likwidacji podlegają obecnie fundusze następujących kas:

1. kas emerytalnych i przezorności byłej kolei Warszawsko-Wiedeńskiej;
2. kasy emerytalnej pracowników rosyjskich kolei państwowych;
3. utworzonych na mocy ustawy z dnia 30 maja 1888 r. kolejowych kas emerytalnych i przezorności;
4. kasy emerytalnej nauczycieli i nauczycielek ludowych;
5. kasy emerytalnej pracowników z wolnego najmu skarbowej sprzedaży trunków.

W związku z powyższem powstała konieczność dostarczenia Komisji Likwidacyjnej do spraw byłych rosyjskich kas emerytalnych (Warszawa, Rymarska Nr. 5) w przepisany terminie danych co do wysokości roszczeń odstąpionych na rzecz Skarbu Państwa przez b. uczestników wyżej wspomnianych kas, którzy pozostają w służbie państwowej.”

Wobec krótkiego terminu i trudności połączonych z przejrzaniem wszystkich aktów osobowych wzywam PP. Nauczycieli(lki), Kierowników(czki), Dyrektorów (Przełożone) wszystkich szkół oraz Panów Inspektorów Szkolnych w Okręgu — byłych uczestników wymienionych powyżej kas, by w czasie możliwie najkrótszym udzielili w drodze służbowej informacji, czy i kiedy dokonali zrzeczenia się swych praw, wspomnianego w ustępie 3 niniejszego okólnika, i złożyli dowody, dotyczące wkładów.

Panowie Inspektorzy Szkolni nadeślą *bezzwłocznie* informacje i dowody, złożone przez kierowników i nauczycieli szkół powszechnych, a Dyrekcje — informacje i dowody, złożone przez nauczycieli szkół średnich.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelągowski.*

101.

OKÓLNIK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 5 maja 1933 r., Nr. II. 10977/33

do P. P. Inspektorów Szkolnych i P. P. Dyrektorów, Przełożonych szkół średnich ogólnokszt. i zawodowych oraz zakładów kształcenia nauczycieli

w sprawie międzynarodowego kongresu historyków w Warszawie i Krakowie.

Na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 12.IV. 1933 r. Nr. II. S.3154/33, podaję do wiadomości, że w czasie od 21 do 29 sierpnia r. b. odbędzie się w Warszawie i Krakowie Międzynarodowy Kongres Historyków.

W związku z tem upoważniam P. P. Inspektorów, Dyrektorów i Przełożone do udzielenia urlopu tym nauczycielom historii, którzy będą chcieli wziąć udział w Kongresie i wykażą się legitymacją zjazdową, *na czas od 20 do 27 sierpnia 1933 r.*

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelągowski.*

102.

OKÓLNİK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 5 maja 1933 r. Nr. II. 12034/33

w sprawie egzaminów na nauczycieli szkół średnich według rozporządzenia z dnia 29 stycznia 1923 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 9, poz. 68).

Na podstawie okólnika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 29 kwietnia 1933 r. II. S. 4111/33, podaję do wiadomości, że końcowy termin dopuszczania kandydatów do egzaminu naukowego lub pedagogicznego według rozporządzenia z dnia 29 stycznia 1923 r., oznaczony w okólniku z dnia 20 października 1932 r. Nr. O. 33461/32 (Dz. Urz. Kur. Okr. Szkol. Wileńskiego Nr. 11 poz. 128) na dzień 1 marca 1933 r. ustala się na dzień 31 grudnia 1933 r.

Podania wniesione po tym terminie bezwarunkowo nie będą uwzględniane.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelaḡowski.*

103.

OKÓLNİK

Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 10 maja 1933 r. Nr. II. 11816/33.

do pp. Dyrektorów, Przełożonych, Kierowników oraz Nauczycielstwa wszystkich szkół i pp. Inspektorów Szkolnych w Okręgu w sprawie dwumiesięcznika „Kultura Pedagogiczna“.

Na podstawie okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 24. IV. 33 r. Nr. II. S. 3840/33, Kuratorjum podaje do wiadomości, że wychodzi czasopismo p. n. „Kultura Pedagogiczna” — wydawane z zasiłku Ministerstwa W. R. i O. P., a poświęcone wyłącznie nowoczesnym zagadnieniom pedagogicznym wogóle, a polskim w szczególności.

Ministerstwo zaprenumerowało to pismo dla państwowych szkół średnich ogólnokształcących, państwowych zakładów kształcenia nauczycieli i inspektoratów szkolnych.

Poszczególne Nr. Nr. czasopisma należy zapisywać we właściwych ksiązkach ewidencyjnych szkoły i inspektoratu.

Potwierdzenie odbioru każdego zeszytu ze stwierdzeniem pozycji właściwej książki ewidencyjnej Dyrekcje Szkół i pp. Inspektorzy Szkolni będą przysyłać do Kuratorjum w terminie 2-tygodniowym od daty odbioru.

Kuratorjum zaznacza, że brak pokwitowania oznaczać będzie nie otrzymanie wymienionego wydawnictwa.

Kuratorjum gorąco zachęca wszystkie szkoły prywatne oraz publiczne szkoły powszechne w Okręgu do zaprenumerowania tego czasopisma i wyraża nadzieję, że ogół nauczycielstwa będzie systematycznie zapoznawał się z treścią czasopisma, co niewątpliwie przyczyni się do owocnych wyników pracy.

„Kultura Pedagogiczna“ jest czasopismem poświęconem naukowym i filozoficznym zagadnieniom wychowania. Ukazywać się będzie co dwa miesiące (z wyjątkiem feryj letnich), rocznik obejmie 5 zeszytów w łącznej objętości około 500 stron dużej ósemki.

I zeszyt czasopisma „Kultura Pedagogiczna“ już się ukazał. Adres: „Redakcja i Administracja“ Kraków, Straszewskiego 27. Skład główny: Gebethner i Wolff. Kraków, Rynek Gł. 23. Prenumerata wynosi: rocznie 15 zł., cena pojedynczego zeszytu zł. 3,50.

Naczelnik Wydziału
(—) *Wł. Głuchowski.*

104.

O K Ó L N I K

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 25 maja 1933 r. Nr. 14670/33

**do P.P. Dyrektorów, Przełożonych, Inspektorów Szkolnych
oraz Nauczycielstwa wszystkich szkół w Okręgu**

w sprawie Dnia Spółdzielczości.

Centralny Komitet Dnia Spółdzielczości w Polsce organizuje w niedzielę dnia 11 czerwca 1933 r., wzorem lat ubiegłych, obchody „Dnia Spółdzielczości” na terenie całej Polski.

W związku z tem, na podstawie pisma Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 16 maja 1933 r. Nr. I. Org. 2522/2/33 zarządzam, aby w sobotę dnia 10 czerwca 1933 r. we wszyst-

kich szkołach zostały zorganizowane dla młodzieży powyżej lat 10 jednogodzinne pogadanki o spółdzielczości.

Niezależnie od pogadań mogą być urządzone w dniu 11 czerwca 1933 r. przez młodzież pod kierunkiem wychowawców bardziej uroczyste obchody i zgromadzenia szkolne lub międzyszkolne pod hasłem propagowania idei spółdzielczości, która na terenie szkół znajduje wyraz w uczniowskich organizacjach spółdzielczych.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelągowski.*

105.

OKÓLNİK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 2 maja 1933 r. Nr. O. 11819/33

do P.P. Inspektorów Szkolnych Dyrektorów i Kerowników wszystkich szkół w Okręgu

w sprawie popierania prac Polskiego Komitetu Normalizacyjnego.

W związku z działalnością Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, w zakresie normalizacji wytworów przemysłowych oraz ich dostaw zarządzam na podstawie rozporządzenia Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 8 kwietnia 1933 r. Nr. I Org. 1123/5/33 (okólnik Nr. 59), by podległe urzędy i instytucje przy zakupie—zwłaszcza większych ilości wytworów przemysłowych, żądały dostarczania wytworów znormalizowanych t. j. odpowiadających warunkom technicznym, określonym przez Polski Komitet Normalizacyjny i stosowały przepisy odbiorcze, opracowane przez ten Komitet.

Przy rozpisywaniu konkursu na dostawę wytworów przemysłowych należy zaznaczyć, że pierwszeństwo w otrzymaniu zamówienia przy równych ofertach mieć będzie firma, która: 1) przedstawi zaświadczenie o finansowym popieraniu prac Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, 2) oferować będzie wyroby znormalizowane.

W związku z tem przypominam nadal aktualne, a opierające się na uchwale Komitetu Ekonomicznego Ministrów z 7 września 1927 r. — zarządzenie Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 6 maja 1928 r., Nr. O Prze.-2988/28, w sprawie poparcia prac Komitetu Normalizacyjnego przy dostawach rządowych, zawierające następujące postanowienia:

1) aby przy wszelkich dostawach rządowych, z wyjątkiem dostaw

produktów rolnych, dawano pierwszeństwo przy równych ofertach, tym firmom, które materialnie popierają prace Polskiego Komitetu Normalizacyjnego i które, ubiegając się o dostawy rządowe, będą mogły wykazać się odpowiednim zaświadczeniem Polskiego Komitetu Normalizacyjnego, oraz

2) aby przy wezwaniu do konkurencji, w myśl powyższej klauzuli, czynić zastrzeżenie, iż firmy, pragnące korzystać z przewidzianego tą klauzulą pierwszeństwa, winny złożyć wraz z ofertą zaświadczenie Polskiego Komitetu Normalizacyjnego o popieraniu jego prac.

Nadmienia się, iż zaświadczenie takie Komitet Normalizacyjny wydawać będzie z ważnością na jeden rok kalendarzowy.

Postępowanie w myśl powyższych wskazówek przyczyni się do rychlejszego unormowania wytwórczości krajowej.

Normy Polskiego Komitetu Normalizacyjnego można nabywać w biurze tego Komitetu, Warszawa, Elektoralna 2.

Kurator Okręgu Szkolnego

(—) *K. Szelągowski.*

106.

OKÓLNİK

Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego

z dnia 10 maja 1933 r. Nr. I—13170/33

do Panów Inspektorów Szkolnych i Kierowników Publicznych
Szkół Powszechnych w Okręgu

w sprawie budowy publicznych szkół powszechnych.

Zdarzają się wypadki, że gminy i gromady wiejskie lub poszczególni mieszkańcy obwodów szkolnych przystępują do budowy budynków na pomieszczenie publicznych szkół powszechnych bez uwzględnienia elementarnych zasad budowy szkół. Dla uniknięcia odpowiedniego nadzoru właściwych władz budynki takie bywają wznoszone pod pozorem budowy domów prywatnych, domów ludowych i t. p.

Dzieje się to rzekomo z pobudek oszczędnościowych oraz w celu omięcia pewnych formalności (wybór placu, sporządzenie i zatwierdzenie planów i t. d.) i rychlejszego wybudowania szkoły.

Przy takiej jednak budowie mogą powstać budynki szkolne w miejscowościach i miejscach nieprzewidzianych w sieci szkolnej lub nieodpowiadające potrzebom danej szkoły i w ten sposób cała praca i koszty zmarnowane. Tak pojmowane oszczędność i pośpiech należy uznać za niedopuszczalne i zwalczać przez odpowiednie uświadamianie zainteresowanych i skierowywanie wszelkich zamierzeń w sprawie budowy szkół na właściwe tory, aby każdy grosz i każdy wysiłek w tym kierunku został wyzyskany jak najbardziej celowo.

Do najczęściej spotykanych braków przy wadliwej budowie szkół należą: 1) wzniesienie budynku szkolnego, a) w miejscowości, która nie jest punktem szkolnym lub w miejscu, z którego szkoła ma być przeniesiona, b) na gruncie podmokłym lub zalewanym wodą, c) bez możliwości dobudowy przy częściowej budowie, 2) złe usytuowanie budynku, 3) brak należytego oświetlenia, ogrzewania, wentylacji, 4) niedopuszczalne północne lub nieodpowiednie północo-wschodnie i północo-zachodnie oświetlenie izb szkolnych, 5) umieszczanie okien pomocniczych w poprzecznych przednich ścianach izb szkolnych przed siedzącą dźwiatwą, 6) nieodpowiednie wymiary izb szkolnych i t. p.

Uniknięcie takich braków we właściwym czasie nie zwiększy kosztów budowy, natomiast zapewni szkole odpowiednie pomieszczenie na dłuższy czas i wartość jego podniesie nieraz wielokrotnie.

Warunek oszczędności budowy szkół i pośpiechu załatwienia prac przygotowawczych został szeroko uwzględniony w ostatnich zarządzeniach i wydawnictwach Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. W zeszytach 3, 4 i 5 „Projektów budynków szkół powszechnych” zostały podane wzory gotowych projektów najskromniejszych i najtańszych budynków szkolnych wraz ze wskazówkami ich wykonania. Wybór i przystosowanie takiego projektu do potrzeb szkoły, należyte usytuowanie budynku względem stron świata i placu, nie wymaga dużo czasu, gwarantuje natomiast przydatność wznoszonego budynku. Omijanie tych minimalnych, a koniecznych czynności przygotowawczych spowoduje wadliwość budowy i może narazić na znaczne koszty przeróbek i poprawek tak planów budowy jak i samego budynku.

Dlatego, nawiązując do okólnika z dnia 13 maja 1932 r. Nr. I-13610/32 (Dz. Urz. Nr. 6 poz. 68), polecam Panom Inspektorom oraz Kierownikom Szkół dopilnować w porozumieniu z Wydziałami Powiatowymi i Magistratami miast (pkt. „c” art. 385 i 389 ustawy), o prawie budowlanem z dnia 16. II. 1928 r., aby każdy wznoszony budynek szkolny i mieszkalny dla nauczycieli odpowiadał potrzebom danej szkoły i czynił zadość wymaganiom budownictwa szkolnego.

Dla orientacji podaję wykaz zasadniczych punktów, których szczegó-

łowe rozwinięcie znajduje się w zeszytach 1, 3, 4 i 5 „Projektów budynków szkolnych“, a które muszą być rozważane i uwzględniane przy zamierzonej budowie każdej szkoły i każdego pomieszczenia szkolnego.

1. Ustalenie punktu szkolnego i stopnia organizacyjnego szkoły.
2. Wybór placu.
3. Kształt i rozmiary placów.
4. Rozplanowanie placu szkolnego i rozmieszczenie budynków.
5. Pomieszczenie w budynkach szkół powszechnych.
6. Budowa częściowa i pawilonowa.
7. Ukształtowanie budynku szkolnego i rozplanowanie pomieszczeń.
8. Wykonanie budynków szkolnych.
9. Wejście.
10. Szatnia.
11. Korytarze i rekreacja.
12. Schody.
13. Izby szkolne (powierzchnia podłogi w budynkach drewnianych, wznoszonych poniżej norm programu minimalnego — nie może być mniejsza niż 50 m.², szerokość izby 6 m., wysokość najmniej 3,20 m. Oświetlenie: najlepsze południowo-zachodnie i południowo-wschodnie, mniej odpowiednie zachodnie, wschodnie i czysto południowe, nieodpowiednie północo-zachodnie i północo-wschodnie, *niedopuszczalne* północne; światło winno padać z lewej strony; wyjątkowo dopuszczalne jest umieszczenie okien pomocniczych w ścianie poprzecznej z tyłu za dziećmi. Powierzchnia okien w świetle futryn, nie licząc okien pomocniczych, nie może wynosić mniej, niż $\frac{1}{6}$ część powierzchni podłogi, — pożądane jest, by wynosiła więcej do $\frac{1}{5}$. Parapet okienny winien znajdować się na wysokości 1 m. nad podłogą. Wentylacja: okna z otwieraniami nadświetlami w górnej części; kanały wentylacyjne obok kanałów dymowych, opatrzone otworami o 50 cm. od sufitu i nad podłogą. Ogrzewanie: jeden piec o powierzchni 6,5 m.² dla klasy z jedną ścianą zewnętrzną, a dwa piece mniejsze dla klasy z dwiema lub trzema ścianami zewnętrznymi).
14. Inne pomieszczenia w większych budynkach: kancelarja, pokój na pomoce naukowe, a dla szkół wieloklasowych — pokój nauczycielski, gabinet lekarza, sale robót ręcznych i zajęć praktycznych, sala rysunkowa i t. p.
15. Boisko (najmniej 1250 m.² powierzchni).
16. Ustępy (zeszyt 5).
17. Zaopatrzenie szkoły w wodę (studnia w odległości co najmniej 10 m. od gnojownika lub ustępu).
18. Ogród szkolny.

Zestawienie statystyczne z kart zdrowia młodzieży.

	Liczba uczniów zbadanych								
	szk. średn.			semin. naucz.			szkoły zawod.		
	5525 chł.	4824 dz.	10329 og.	670 chł.	1064 dz.	1734 og.	2247 chł.	725 dz.	2972 og.
odżywianie złe	404	334	738	20	90	110	288	160	448
pow. grucz. chł. zewn.	560	655	1215	65	223	288	510	173	683
skrzywienie kręgosł.	180	126	306	38	28	66	56	44	100
krzywica	75	67	142	11	26	37	22	23	45
wady serca	72	105	177	3	10	13	34	20	54
przepuklina	24	4	28	—	—	—	6	3	9
gruźlica:									
a) czynna	12	40	52	3	1	4	8	8	16
b) gruczołów śród- piersiowych	128	257	385	5	12	17	74	158	232
c) kostna	20	11	31	—	—	—	3	—	3
d) innych narząd.	2	26	28	—	—	—	4	2	6
ogółem	162	334	496	8	13	21	89	168	257
oddychanie przez									
usta	107	124	231	10	96	106	78	68	149
próchnica zębów	4	—	4	—	7	7	—	—	—
wady wymowy	79	37	116	5	2	7	15	4	19
„ wzroku	517	624	1141	92	262	354	218	134	352
„ słuchu	103	84	187	2	3	5	43	13	56
częste krwotoki z no- sa	47	48	95	5	2	7	45	12	57
przewlekłe bóle gło- wy	83	183	266	9	19	28	132	188	320
kaleki	30	36	66	—	—	—	21	3	24

Zestawienie statystyczne chorób zakaźnych.

	Liczba uczniów								
	szkoły średn.			semin. naucz.			szkoły zawod.		
	5525 chł.	4824 dz.	10329 og.	670 chł.	1064 dz.	1734 og.	2411 chł.	847 dz.	3258 og.
płonica	7	24	31	3	—	3	1	—	1
odra	38	59	97	5	10	15	3	7	10
różyczka	2	1	3	1	2	3	1	—	1
ospa naturalna	—	2	2	—	—	—	—	—	—
„ wietrzna	29	28	57	—	1	1	—	2	2
krztusiec	2	12	16	—	—	—	—	—	—
błonica	12	8	20	2	1	3	—	—	—
świnka	180	170	350	59	7	66	4	18	22
drewnica karku	—	1	1	—	—	—	1	—	1
tyfus plamisty	—	—	—	—	—	—	—	—	—
„ brzuszny	3	4	7	—	—	—	1	1	2
„ powrotny	1	—	1	—	—	—	—	—	—
biegunka krwawa	5	12	17	—	—	—	—	—	—
zapalenie płuc	33	22	55	3	3	6	22	10	32
gruźlica ogółem	162	334	496	11	12	23	89	168	257
grypa	781	1094	1875	241	237	478	449	262	711
jaglica	21	21	42	1	1	2	28	2	30
wszawica	47	171	218	8	6	14	14	10	24
świerzba	17	11	28	4	58	62	14	22	36
zmarło	4	4	8	1	—	1	1	—	1

Stan zębów młodzieży.

	szk. średn.	semin. naucz.	szk. zawod.
Liczba zbadanej młodzieży	2323	491	1428
Liczba młodzieży mającej zupełnie zdrowe zęby	210	101	229
założono plomb	1506	483	1625
pni usunięto	331	78	141
kamień usunięto	304	218	141
zapalenie miazgi wyleczono	449	63	300

Wilno posiada 4 Poradnie szkolne — Przychodnię szkolną „Patronatu Przychodni“. Poradnię szkolną przeciwgruźliczą W. T. P., która ma filję przy Miejskim Ośrodku Zdrowia, Poradnię psychologiczną miejską, oraz Poradnię wad mowy i głosu. Młodzież uczęszcza również do ambulatorjów Kasy Chorych, kolejowego, uniwersyteckich, wojskowych, urzędniczych, miejskich, ośrodka zdrowia i t. p.

Higienistki szkolne są czynne w Wilnie, w Grodnie i Nowo-Wilejce. Higienistki Ośrodków Zdrowia, T-w Przeciwgruźliczych i Przychodni Przeciwjagliczych również pracują w szkołach. Higienistki sprawdzają stan czystości uczniów, doraźnie usuwają braki, prowadzą młodzież masowo do kąpieli i t. d. W szkołach gdzie są czynne higienistki szkolne, mimo, iż szkole poświęcają zbyt mało czasu, młodzież pod względem higienicznym przedstawia się znacznie lepiej. Działalność ich można uważać za czynnik kształcący zarówno samą młodzież jak i ich rodziców.

Opieka higieniczno-lekarska nad szkołami publicznymi powszechnymi znajdują się w tym samym stanie, jak i w latach ubiegłych t. zn. stałej opieki brak. Wyjątek stanowią miasta większe — Wilno i Grodno. Stan opieki w obwodach wiejskich nie jest jeszcze zapoczątkowany. Dorywczo zwiedzają szkoły lekarze powiatowi, rejonowi i gminni. Opieka ta sprowadza się do zwalczania chorób zakaźnych i wszawicy. Dożywianie masowe niezamożnej dziatwy prowadzi się w szkołach miejskich. Akcja ta w dość szybkim tempie przenika do szkół wiejskich. Kąpieliska szkolne istnieją w liczbie znikomej. Działwa przeważnie korzysta z publicznych kąpielisk miejskich. Kolonje i półkolonje prowadzą się w ośrodkach większych. Zrozumienie konieczności prowadzenia kolonji zatacza systematycznie coraz szersze kręgi.

Warunki pracy w szkołach stale się polepszają na skutek dbałości o to kierownictwa szkół i nauczycielstwa. Okoliczność ta ma duże zna-

czenie pod względem propagandy higieny w szkole i przez szkołę. We wszystkich szkołach prowadzą się pogadanki o gruźlicy, jaglicy, alkoholizmie i o higienie osobistej. W szeregu szkół średnich ogólnokształcących lekarze szkolni prowadzą wykłady higieny w kl. VII-ej. We wszystkich semin. naucz. i w szkołach zawodowych średnich wykłady takie są również prowadzone. Wyniki pracy w kierunku podniesienia zdrowia dźiatwy są widoczne. Liczba zapadnięć na choroby zakaźne w szczególności gruźlicę, jaglicę stale się zmniejsza. Mimo przeżywanego kryzysu gospodarczego biologiczna teźyzna młodzieży wzrasta.

(—) *Dr. med. Antoni Borowski*

Okręgowy Wizytator Szkół

S p r a w o z d a n i e

z Konferencji Metodyczno Pedagogicznej nauczycieli szkół powszechnych m. Wilna.

W dn. 18—21 b. r. odbyła się ogólna konferencja nauczycieli szkół powszechnych m. Wilna. Konferencja była reasumpcją prac i doświadczeń sekcj pedagogicznych za bieżący rok szkolny. Metoda pracy tak zwanych „konferencyj przedmiotowych“ przekształconych w sekcje pedagogiczne — uległa w tym roku zasadniczej zmianie. Zerwano przedewszystkiem z ciasnym zamknięciem materiału pracy w granicach li tylko tematów dotyczących metodyki poszczególnych przedmiotów przez wprowadzenie zagadnień natury ogólnej interesujących całe nauczycielstwo, zagadnień aktualnych i żywotnych. Dorywczą i przypadkową pracę, polegającą na wygłaszaniu pojedynczych referatów, nie ujętych żadnym określonym planem, zastąpiono ciągłą i planową pracą nad pogłębieniem jednego zagadnienia, obliczone najmniej na rok, a nieraz i na lat parę.

Zamiast dotychczasowego czysto teoretycznego traktowania zagadnień wprowadzono ścisły związek pracy sekcj z praktyką szkoły i z jej życiem. Wzbogacono i urozmaicono dotychczasowe szablonowe formy pracy, zamiast stereotypowych referatów i lekcj pokazowych wprowadzono obok obowiązującej wszystkich członków sekcj podstawowej lektury, związanej z opracowywanem zagadnieniem, i jej referowania także nowe formy jak: zbieranie materiału na podstawie badań, obserwacyj, wymiarów i t. p. ustalanie tez postępowania pedagogicznego i realizowanie tych tez w praktyce szkolnej oraz sprawdzanie i zsumo-

wywanie wyników. Lekcje pokazowe zastąpiły całkowicie wzajemne hospitacje pracy członków sekcji, związanej z zagadnieniem, opracowywanym przez całą sekcję. Indywidualny charakter dotychczasowej pracy, w której czynny udział brał tylko referent i nauczyciel, prowadzący lekcje, ustąpił miejsca pracy zespołowej, w której każdy z członków brał czynny udział czy to nad opracowywaniem i pogłębianiem wspólnego całej sekcji jednego zagadnienia, czy to różnych odcinków jednego zagadnienia.

Realizowana w ten sposób praca sekcji pedagogicznych odegrała ważką rolę w tegorocznej pracy szkół powszechnych m. Wilna. To, że na kresie Wilna nowy program dla oddziału pierwszego wraz z warjantem II-im nauki czytania został nie tylko zrealizowany w 90%, lecz również i dał zupełnie dobre wyniki, zawdzięczać należy całkowicie intensywnej pracy sekcji nauczycieli pierwszych oddziałów, która podzieliwszy się na podsekcje rejonowe przez cały rok wypracowywała metody, szukała dróg i wykorzystywała wspólne doświadczenia. Sekcja matematyczna przyczyniła się wydatnie do podniesienia poziomu nauczania rachunków w szkołach wileńskich, wypracowując metodę samodzielnej pracy dzieci pod kierunkiem nauczyciela oraz łącząc ściśle naukę rachunków z wychowaniem obywatelsko-państwowym przez oparcie materiału zadaniowego na danych statystycznych, zaczerpniętych z życia gospodarczego i politycznego Polski wogóle, Wilna zaś w szczególności. Dzięki pracy sekcji metodycznej zerwano z szablonem statarycznego i kursorycznego opracowywania czytanek stosując szeroko ciche czytanie. Sekcja społeczno-wychowawcza przeprowadzała zagadnienie klasy, jako grupy społecznej, a sekcja badania wychowawczego wpływu środowiska zdobyła dużo wartościowych przyczynków i materiałów dotyczących wpływów rodziny, ulicy i kolegów na kształtowanie się osobowości dziecka, torując w ten sposób drogę dla środowiskowego punktu wyjścia nowych programów. Ponadto przeprowadzono cały szereg zagadnień, związanych z podniesieniem i udoskonaleniem nauczania poszczególnych przedmiotów.

Dwa pierwsze dni konferencji poświęcone były zagadnieniom natury ogólnej i wzięło w niej udział en bloc całe nauczycielstwo m. Wilna, w ciągu całych tych dwu dni, z przerwą na obiad, wysłuchując referatów kolegów i biorąc żywy udział w dyskusji po referatach. W ciągu dwóch następnych dni praca przeprowadzona została już z podziałem na poszczególne sekcje.

Przy otwarciu konferencji i przy jej zakończeniu obecni byli Pan Kurator Okręgu Szkolnego Kazimierz Szelański i naczelnik wydziału

szkół powszechnych p. Jan Dryjański. Pan Kurator O. S. w serdecznych słowach zamknął obrady konferencji — podnosząc wartość i znaczenie twórczej pracy nauczyciela dla szkoły, pracy, traktowanej nie li tylko jako ciężki i żmudny obowiązek, lecz jako najistotniejszą i radosną treść życia oraz podziękował wszystkim, którzy taką właśnie swoją pracą do prowadzenia konferencji i do podniesienia i ożywienia szkoły powszechnej na terenie Wilna się przyczynili.

Konferencja była naprawdę rzeczowym dowodem rzetelnego i prawdziwie ideowego wysiłku nauczycielstwa wileńskiego skierowanego ku dobru szkoły i Państwa.

Sprawozdanie

ze Zjazdu Opiekunów Spółdzielni Uczniowskich Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Zjazd odbył się w dniu 11.V.r. b. w sali Kuratorjum Okręgu Szkolnego. Otwarcie Zjazdu nastąpiło w obecności Pana Kuratora Okręgu Szkolnego, Kazimierza Szelałowskiego, p. p. Naczelników Dryjańskiego J. i Głuchowskiego Wł. W obradach brało udział 72 opiekunów spółdzielni uczniowskich wszystkich powiatów Okręgu, 4 przedstawiciele gminnych i powiatowych składnic oraz 5 przedstawiciele organizacji społecznych.

Zjazd zagaił i przewodniczył z wyboru pan Inspektor Szkolny m. Wilna. Po przyjęciu ogłoszonego porządku dziennego przemówił do zebranych Pan Kurator Okręgu Szkolnego, wskazując na wartości wychowawcze, tkwiące w idei spółdzielczej oraz witając z uznaniem inicjatywę nauczycielstwa, zmierzającą do głębszego ujęcia sprawy spółdzielczości uczniowskiej.

Następnie p. Dracz wygłosił referat o „Roli i znaczeniu wychowania spółdzielczego młodzieży na ziemiach Półn.-Wschodnich Rzplitej”. Po referacie odbyła się dyskusja.

Projekty organizacyjne prac w przyszłym roku szkolnym zreferował p. Kordowicz. W rezultacie dyskusji nad temi sprawami zebrani zgłosili i uchwalili szereg wniosków, mających tworzyć wytyczne działalności Komitetu na przyszłość. Pozatem rozszerzono skład osobowy Komitetu na wszystkie powiaty Okręgu i powierzono mu opracowanie i uzgodnienie zgłoszonych wniosków ideowych i organizacyjnych.

W końcu zaprojektowano w przyszłym roku szkolnym II-gi Zjazd Opiekunów Spółdzielni Uczniowskich, który stanowiłby już organ założycieli przyszłej Centralnej Spółdzielni Szkolnej.

S p r a w o z d a n i e
z wpływów na Fundusz Komitetu Fundacji ku czci
ś. p. por. Żwirki i inż. Wigury.

Młodzież państwowego seminarjum nauczycielskiego w Nieświeżu złożyła do dnia 19 maja 1933 r. zł. 42,33.

108.

K O M U N I K A T Y.

Szkoły Zawodowe
na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

W ubiegłym roku podane zostały w Dzienniku Urzędowym Kuratorjum O. S. W. Nr. 6 z dnia 1 czerwca 1932 r. str. 192, szkoły zawodowe Okręgu szkolnego wileńskiego, — z uwzględnieniem najważniejszych danych dotyczących szkoły, jak: cenzus i wiek kandydatów przy przyjęciu, czas trwania nauki w szkole, opłaty i t. p. W bieżącym roku szkolnym i na rok przyszły zaszły pewne zmiany, jak na przykład:

1) otwarte zostały klasy 4-te o kierunkach specjalnych przy 3-klasowych szkołach handlowych:

a) im. Stanisława Staszycy Marji Ladsbergowej w Wilnie, ulica Dąbrowskiego Nr. 1, — 4-ta klasa o kierunku spółdzielczym,

b) kollegjum ks. ks. Pijarów w Lidzie — 4-ta klasa o kierunku spółdzielczym i

c) Stow. Przyjaciół Oświaty w Smorgoniach — 4-ta klasa o kierunku samorządowym.

2) Od początku roku szkolnego 1933/34 zlikwidowany zostaje I kurs Wydziału Mierniczego Państwowej Szkoły Technicznej w Wilnie, w związku z reorganizacją szkoły.

3) Miejska Szkoła Rzemieślnicza w Oszmianie w roku szkolnym 1932/33 została zupełnie zlikwidowana, wobec zbyt małej frekwencji uczniów.

4) Co do wysokości opłat szkolnych w szkołach zarówno państwowych jak i prywatnych, zachodzą pewne zmiany, w stosunku do podanych w roku ubiegłym. Odnośnych informacji udziela Dyrekcja i Kierownictwa poszczególnych szkół.

Chcąc uzupełnić wykaz szkół zawodowych Okręgu Szkolnego Wileńskiego na nadchodzący rok szkolny, podajemy szkoły zawodowe, przyłączone do tutejszego Okręgu w bież. roku szkolnym z Okręgu Szkolnego Warszawskiego oraz wszystkie szkoły rolnicze Okręgu, które przeszły pod zarząd Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w bieżącym roku szkolnym.

Szkoły Zawodowe (z wyjątkiem Rolniczych) przydzielone z Kuratorjum Warszawskiego.

I. Dla kandydatów (tek), którzy ukończyli 3-kl. gimnazjum lub 7 oddz. szkoły powszechnej.

Szkoły Koedukacyjne.

1) 3-klasowa Szkoła Handlowa Polskiej Macierzy Szkolnej w Grodnie, ul. Listowskiego Nr. 33. Do szkoły przyjmowani są kandydaci (tki) w wieku do lat 17. Kurs nauki trwa 3 lata. Oplata wynosi 45 zł. miesięcznie. Uczniowie korzystają mogą z bursy Polskiej Macierzy Szkolnej za opłatą 40 zł. miesięcznie.

2) 3-klasowa Szkoła Handlowa Izraela Sassa w Grodnie, ul. Listowskiego Nr. 14 (dla młodzieży żydowskiej). Kurs nauki — trzy lata, kandydaci (tki) przyjmowani są do szkoły w wieku do lat 17. Oplata 25 zł. miesięcznie.

3) 3-klasowa Szkoła Handlowa T-wa Nauczycieli Szkół Wyższych i Średnich (T. N. S. W.) w Suwałkach, ul. Wigierska Nr. 86. Kurs nauki trwa 3 lata. Kandydaci (tki) przyjmowani są do szkoły w wieku do lat 17. Oplata wynosi 45 zł. miesięcznie.

Szkoły żeńskie.

1) Państwowa Szkoła Przemysłowo-Handlowa Żeńska w Grodnie. Nauka w szkole trwa cztery lata. Szkoła posiada działy: Handlowy oraz

Przemysłowy, na którym prowadzona jest nauka krawiecczynny i bielizniarstwa. Do szkoły przyjmowane są kandydatki w wieku do lat 17. Opłaty szkolne wynoszą: na dziale handlowym: za egzamin wstępny zł. 5, wpisowe zł. 10 i taksa administracyjna (czesne) 130 zł. rocznie, płatnych w 2 ratach, na dziale zaś przemysłowym: za egzamin wstępny zł. 3, wpisowe zł. 10 i taksa administracyjna zł. 90 rocznie—w 2 ratach.

Niezależnie od tego, przy szkole prowadzone są kursy:

- a) pracy domowej (dla uczennic szkół powszechnych klas VI i VII),
- b) wędrowny kurs gospodarstwa domowego (bez ograniczenia wieku — opłata 2 zł. miesięcznie).
- c) wędrowny kurs tkacki — trwa 1 rok.
- d) „ „ kroju i szycia — trwa 5 miesięcy.

II. Dla kandydatów, którzy ukończyli 5 oddziałów szkoły powszechnej.

Szkoły Męskie.

1) Szkoła Rzemiosł Polskiej Macierzy Szkolnej w Grodnie, ul. Podolna Nr. 37. Działy: 1) ślusarsko-mechaniczny, 2) kowalski i 3) stolarski. Nauka trwa 3 lata. Kandydaci przyjmowani są w wieku do lat 17. Opłaty szkolne wynoszą — wpisowe 5 zł., kaucja warsztatowa 15 zł, oraz chesne 150 zł. rocznie, płatne w 4 ratach. Przy szkole internat za opłatą 40 zł. miesięcznie.

2) Szkoła rzemieślnicza przy Gminie Żydowskiej im. E. Bregmana w Grodnie, ul. Pereca Nr. 4-a. Działy: 1) ślusarsko-mechaniczny i 2) stolarsko-meblowy. Kandydaci przyjmowani są w wieku do lat 17. Nauka trwa 3 lata. Język wykładowy — żydowski. Opłaty szkolne wynoszą: wpisowe 13 zł. i chesne 100 zł. rocznie w ratach miesięcznych.

Szkoły Rolnicze.

Męskie.

1) Państwowa Średnia Szkoła Rolnicza w Żyrowicach. Wydziały: rolny i leśny. Przyjmowani są kandydaci po ukończeniu pełnej 7-oddziałowej szkoły powszechnej. Nauka trwa 3 lata.

2) Państw. Szkoła Rolnicza (niższa) w Grzybowie, pow. słonimski.

3) „ „ „ „ w Łuczaju.

4)	Ludowa	"	"	"	w Antonowie, pow. oszmiański.
5)	"	"	"	"	w Bukiszkach, pow. wil-trocki.
6)	"	"	"	"	w Opsie, pow. brasławski.
7)	"	"	"	"	w Berdówce, pow. lidzki.
8)	"	"	"	"	w Łazdunach, pow. wołożyński.
9)	"	"	"	"	w Kuszelewie, pow. nowogródzki.
10)	"	"	"	"	w Święcianach.

Kandydaci przyjmowani są po ukończeniu co najmniej 4 oddziałów szkoły powszechnej.

Żeńskie.

- 11) Państw. Szkoła Rolnicza w Bereźnie.
- 12) " " " w Antowilu.
- 13) " " " w Różance.
- 14) " " " w Kukowie.

Kandydatki przyjmowane są po ukończeniu co najmniej 4 oddziałów szkoły powszechnej.

U w a g a: Kurs nauki w niższych szkołach rolniczych (przeważnie 11-miesięczny) rozpoczyna się w listopadzie lub styczniu. Bliższe dane dotyczące tych szkół podane będą w Dz. Urz. K. O. S. Wil. w numerze powakacyjnym.

Międzynarodowe Wykłady Akademickie w Gdyni.

Pod egidą Komisji Współpracy Międzynarodowej Profesorów i Docentów Prawa Administracyjnego i Nauk Politycznych. Kolegium Międzynarodowych Wykładów Akademickich w Gdyni im. Marszałka Józefa Piłsudskiego.

Drugi rok istnienia Kolegium.

Senat Kolegium: Rektor Kolegium: Prof. dr. Rudolf Dominik, Dziekan Wydziału Prawa Uniwersytetu w Brnie (Czechosłowacja). Prorektorem: Prof. dr. Tadeusz Hilarowicz (Warszawa), Dr. Ivan Krbek, Profesor Uniwersytetu i Prezydent miasta Zagrzebia (Jugosławja). Członkowie Senatu: Prof. dr. Zofja Daszyńska-Golińska, Prof. dr. Leon Władysław Biegeleisen, Waclaw Sieroszewski, Sekretarz Doc. dr. Stefan Truchim.

Pomiędzy 16 lipca a 3 sierpnia r. 1933 odbędą się w Gdyni wykłady w Kolegium Międzynarodowych Wykładów Akademickich im. Marszałka Józefa Piłsudskiego równolegle w 2-ch działach wchodzących w skład Kolegium, a mianowicie: 1) w Instytucie Międzynarodowych Wykładów Nauk Administracyjnych i Gospodarczych, 2) w Instytucie Wykładów o Kulturach Narodów Słowiańskich. Wykłady odbywać się będą albo w języku polskim ze streszczeniem francuskim lub niemieckim, albo w języku francuskim lub niemieckim ze streszczeniem polskim. Uczestnicy wykładów mają zapewnione pomieszczenie w Gmachu Państwowej Szkoły Morskiej w Gdyni za opłatą 6 zł. dziennie wraz z całym utrzymaniem. Uczestnicy wykładów otrzymują 50% zniżki w obie strony na kolejach polskich.

Uczestnicy wykładów otrzymują po ich ukończeniu świadectwo uczęszczania (certificat d'assiduité).

Zgłoszenia kandydatów należy nadsyłać pod adresem: prof. dr. Tadeusz Hilarowicz, Warszawa, ul. Opaczewska 2-a, Gmach Wolnej Wszechnicy Polskiej.

Wykłady w obu Instytutach odbywać się będą w czasie od 16 lipca do 3 sierpnia. Przy nadsyłaniu zgłoszeń należy wyraźnie zaznaczyć, czy kandydat wzgl. kandydatka zapisuje się na wykłady w Instytucie Międzynarodowych Wykładów Nauk Administracyjnych i Gospodarczych, czy w Instytucie Wykładów o Kulturach Narodów Słowiańskich, czy w obu Instytutach.

Wykłady dostępne są dla urzędników państwowych i samorządowych, oficerów, studentów szkół wyższych, nauczycielstwa, przedstawicieli sfer gospodarczych i innych osób interesujących się przedmiotami wykładów.

Opłata za wykłady wynosi 20 zł. w każdym z Instytutów, względnie 30 zł. za wykłady w obu Instytutach.

W sprawie programu wykładów oraz wszelkich innych informacji należy się zwracać pod wyżej wskazanym adresem.

Obraz p. t. „Symbol Polskiego Morza”.

Zarząd Główny Ligi Morskiej i Kolonjalnej w Warszawie przy piśmie z dnia 24 kwietnia 1933 r. Nr. 91/33 nadesłał do Kuratorjum wykaz szkół, które zamówiły kartony propagandowe L. M. i K.

Z powyższego wynika, że mała ilość szkół ustosunkowała

się przychylnie do komunikatu, ogłoszonego w Dz. Urz. K. O. S. Wil. Nr. 2 z 1933 r. poz. 30.

Z uwagi na cel i znaczenie propagandowe wydawnictwa Kuratorjum zwraca się ponownie do Dyrekcji i Kierownictw wszystkich szkół z wezwaniem, by zamówiły wspomniany karton.

Zamówienia należy zgłaszać do sekretarjatu Ligi M. i K. (Wolana 10).
Cena kartonu 1 zł.

Święto Morza.

Wzorem roku ubiegłego Liga Morska i Kolonjalna organizuje i w roku bieżącym na terenie całej Rzplitej i zagranicą „Święto Morza”, którego termin wyznaczono na dzień 29 czerwca, a 3 dni następne zarezerwowane zostały na organizowanie zbiórek i imprez dochodowych na korzyść Ligi.

Celem „Święta Morza” jest zmanifestowanie przed światem woli całego narodu co do bezwzględnego utrzymania naszego stanu posiadania nad Bałtykiem.

Podczas „Święta Morza” będzie urządzony cały szereg imprez i manifestacyj jak również zostaną zorganizowane tanie wycieczki do Gdyni.

Programy obchodu „Święta Morza” zostały wysłane do zarejestrowanych Kół Szkolnych Ligi.

Wszelkich informacji w sprawie „Święta Morza” udziela Sekretarjat Okręgowego Zarządu Ligi Morskiej i Kolonjalnej. Wilno, Wolana 10, (Gmach Kuratorjum Okręgu Szkolnego).

Podziękowanie.

Zarząd Komitetu Wojewódzkiego Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej w Wilnie pismem z dnia 31. V. 1933 r. Nr. A. B. 398/33 złożył na ręce Pana Kuratora Okręgu Szkolnego Wileńskiego podziękowanie wszystkim Dyrekcjom Szkół za udział młodzieży z pocztami sztandarowymi w nabożeństwie i jubileuszowej akademji L. O. P. P.

109.

KOMUNIKATY O WYDAWNICTWACH.**Broszury z dziedziny lotnictwa.**

Wileński Zarząd Wojewódzki L. O. P. P. przeznaczył dla szkół na terenie Okręgu Szkolnego Wileńskiego (woj. wileńskie) kilkanaście kompletów broszur z dziedziny lotnictwa i obrony przeciwgazowej i rozesał w kwietniu r. b. PP. Inspektorom Szkolnym odnośne broszury z przeznaczeniem dla szkół powszechnych, czynnych na terenie każdego powiatu wój. wileńskiego.

Po otrzymaniu przesyłki z Inspektoratu Szkolnego PP. Kierownicy, Kierowniczkę szkół winni książki zapisać pod właściwymi pozycjami w inwentarzu bibliotecznym szkoły i oddać je do użytku czytelników.

Spis tych broszurek jest następujący:

1. Jak należy wybierać, urządzać i uszczelniać pomieszczenia przed gazami bojowymi.
2. Wskazówki dla prelegentów i instruktorów L.O.P.P. przy pracy propagandowej i organizacyjnej.—A. Zieliński.
3. Dlaczego musisz być członkiem L.O.P.P.
4. Pogadanki z obrony przeciwgazowej—kpt. Z. Bartel—Nr. O. 11.390/33.

Morze — Organ Ligi Morskiej i Kolonjalnej. Zeszyt Nr. 5. Warszawa, maj 1933 rok.

Treść numeru: 1. Niepisane prawo — Józef Kożuchowski, Prezes Rady Głównej L. M. i K.; 2. Wobec ofensywy przeciw traktatom pokoju — Tadeusz Ehrenberg; 3. Polskie Pomorze — Stanisław Poraj; 4. Lekcja historii — inż. J. Ginsbert; 5. Znaczenie dróg komunikacyjnych, łączących Polskę ze światem, ze szczególnem uwzględnieniem dróg wodnych—inż. Alfred Konopka; 6. Na Bliski Wschód—St. Kosko; 7. Niemiecka marynarka handlowa — Dr. St. Zb. Szyszkowski; 8. Sposoby ratowania załóg i łodzi podwodnych — inż. A. Pauly; 9. Wystawa kajakowa, turystyki wodnej i wioślarstwa — M. Węgrzecki; 10. Z klubu Morskiego w Gdańsku; 11. Kalendarzyk imprez sportowych Polskiego Związku Kajakowego na rok 1933; 12. Kronika; 13. Z żałobnej karty—ś. p. Mieczysław Górski; 14. Dział oficjalny L. M. i K.: Pionier Kolonjalny; 15. Mandaty kolonjalne—Ł. F.; 16. Zaburzenia w Togo; 17. Poczynania kolonizacyjne powstańców z 1830—31 r. w Stanach Zjednoczonych — Stanisław Zieliński; 18. Zdobycze i troski Polonji zamorskiej—K. Z.; 19. Kukurydza—Fr. M. Mucha. 20. Igryzyska religijne fanatyków perskich—Wacław Rogowicz; 21. Przegląd kolonjalny — Fr. Łyp; 22. Wspomnienia z podróży afrykańskich w latach 1882—1886 — Leopold Janikowski. 30 fotografii i rysunków w tekście.

P o r a d n i k.

Poradnik w sprawie nauczania i wychowania oraz administracji w szkołach ogólnokształcących. — Nakładem Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego. Warszawa 1933 r. Skład Główny: Książnica Atlas T. N. S. W. Nowy Świat 59.

Treść zeszytu 2 (8): Rady i wskazówki dla wychowawczyń w przedszkolach (ochronkach).

Treść zeszytu poprzedza następująca przedmowa:

„Ze względu na doniosłość okresu wieku przedszkolnego dla należytego rozwoju dziecka Ministerstwo W. R. i O. P. wydaje niniejsze rady i wskazówki dla wychowawczyń w przedszkolach (ochronkach).

Zamierzeniem Ministerstwa jest, by książka ta stanowiła jak najczęstszą lekturę wychowawczynie, by ułatwiała jej pracę przez przypomnienie zasadniczych teoretycznych wiadomości, na których opiera się praca wychowawczynie (część I — ogólna), przez podanie pomysłów do pracy (część II — metodyczna), przykładów pracy wziętych z życia (część III — plany zajęć), aby wreszcie ułatwiała samokształcenie przez wskazanie pożytecznych książek.

Nie należy uważać niniejszej książki za obowiązujący program, niemniej Ministerstwo traktuje tę pracę jako zapoczątkowanie wysiłku nad harmonizowaniem i ulepszeniem pracy w przedszkolach (ochronkach) na terenie Rzeczypospolitej”.

Kwartalnik **Zrąb**.

Towarzystwo Kultury i Oświaty—Warszawa. Nowy Świat 30.

„Zrąb“ Treść tomu 13. Rok 1933.

Janusz Jędrzejewicz — U podstaw idei wychowawczej Marszałka. Walery Sławek — Metoda wychowawcza Józefa Piłsudskiego w pracy rewolucyjnej P.P.S. Adam Skwarczyński — Myśl wychowawcza Piłsudskiego. Karol Krzewski — Cnoty „techników” niepodległości. Wojciech Stpicyński — Czy Marszałek działa wychowawczo na swoich współczesnych? Kazimierz Kosiński — Młodzież a derywacje współczesności. Włodzimierz Gałęcki — Ku odrodzeniu dusz. Jerzy Ostrowski — Kontury idei państwowej. Adam Skwarczyński — „Straż przednia”. Omówienia książek. — Książki teoretyczne. Książki praktyczne z dziedziny wychowania obywatelskiego. Zagadnienia wychowania obywatelskiego w prasie pedagogicznej polskiej i obcej; Czasopisma w języku polskim, angielskim, francuskim, niemieckim. Kronika.

Wiedza i Życie.

Miesięcznik poświęcony popularyzacji wiedzy i zagadnieniom społeczno-wychowawczym. Warszawa, Nowy Świat Nr. 30 m. 3.

Treść zeszytu czwartego kwiecień 1933 r.

Artykuły i rozprawy: Jan St. Bystron — Podłoże społeczne oświaty pozaszkolnej. (II). Konst. Zakrzewski — O elektronach i protonach. Kazimiera Zawistowicz — Wielkanocne wierzenia i obrzędy. Ignacy Gliksman — Problematy ubezpieczeń społecznych.

Zagadnienia bieżące: Roman Koloniecki — Przegląd zagadnień kultury. Aleksander Hertz — Przegląd społeczno-polityczny. Jerzy Barski — Przegląd gospodarczy. A. K. i l. J. — Sprawy oświaty w pismach i książkach.

Wiedza i technika. Jozua Oskar Stellman — Promieniowanie kosmiczne a wyprawy stratosferowe Piccarda. M. V. — Miesiąc naukowy. W tablicy Mendelejewa nie ma więcej luk. Prace wielkiej wyprawy geograficznej Sven Hedina. Skład atmosfery a życie zwierzęce.

Kultura Pedagogiczna.

Czasopismo poświęcone naukowym i filozoficznym zagadnieniom wychowania, redagowane jest przez prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego D-ra Z. Myślakowskiego przy współudziale Komitetu redakcyjnego złożonego z prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego D-ra J. S. Bystronia, prof. Uniw. Warszawskiego D-ra B. Nawroczyńskiego i prof. Uniw. Jagiel. D-ra S. Szumana.

Ukazał się zeszyt pierwszy, zawierający kilka cennych artykułów: 1) prof. Z. Myślakowskiego p. t. *Czynniki nauczania a konstrukcja podręcznika*, pozwalający głębiej wejrzeć w psychologję procesów intelektualnych (omawia tak zwaną personalizację pracy), 2) p. J. Kruszewskiego p. t. *Na marginesie planu Daltońskiego*, omawiający rzeczowo plan daltoński z podaniem konkretnych szczegółów (wykresów) przy stosowaniu rzeczowego systemu na terenie szkoły polskiej (Chełm, Warszawa i t. d.), 3) p. J. Kikena p. t. *Problemy nieświadomości a wychowanie*, analizujący krytycznie niezmiernie ważne dla pedagogicznego oddziaływania zagadnienia półświadomości.

Biorąc pod uwagę:

- a) cel, któremu to czasopismo zostaje poświęcone — transponowanie współczesnej myśli pedagogicznej na polską rzeczywistość,
- b) wysoki poziom naukowy artykułów, zawartych w omawianem czasopiśmie (Nr. 1),
- c) graficzne wzory czasopisma — gorąco poleca się nauczycielstwu zaznajomienie się z treścią omawianego czasopisma.

Wychowanie Fizyczne. Rocznik XIV. Maj 1933. Zeszyt 5.

Treść N-ru M. Olekiewicz—O stosowaniu pewnych metod statystycznych. Dr. J. Garbień—Opieka lekarska w sporcie. Kpt. Dr. Cz. Jaworski—Przyczynę do organizacji opieki lekarskiej nad wychowaniem fizycznym i sportem. Z. Kwaśnicowa—Inscenizowana piosenka i jej zastosowanie. J. Kałuża—Krzywe plecy. Z prasy obcej: Kennedy, Odie, Blasig, Mińkowski) Z Towarzysw, Instytucyj i Zjazdów, Kronika.

Ruch Pedagogiczny — Treść Nr. 4 Kwiecień 1933 r..

Marjan Odrzywolski. Główne założenia bihewjoryzmu. Dr. Michał Friedländer. Idea koedukacji i jej realizacja. (Dokończenie). Heryk Rowid. Analiza współczesnych metod nauczania. Ludwik Bandura. Próba nowej szkoły w Gnaszynie pod Częstochową. Recenzje. Myśl pedagogiczna zagranicą. (M. Friedländer). Kronika pedagogiczna. (Albin Jakiel).

Dla szkoły i nauczyciela — dwumiesięcznik.

Biuletyn wydawniczy „Naszej Księgarni” i innych placówek Związku Nauczycielstwa Polskiego. Nasza Księgarnia Sp. Akc. Związku Nauczycielstwa Polskiego — Warszawa, ul. Świętokrzyska 18. Czasopismo poświęcone bibliografii, rejestruje wszystkie ostatnie nowości, ważne dla szkoły i nauczyciela najróżnorodniejszych firm wydawniczych.

Treść N-ru 9. Rok III.—styczeń—luty 1933 r.

Encyklopedia wychowania. Ostatnie nowości wydawnicze naszej Księgarni”. Staniemy ławą w obronie Pomorza. Sprawozdanie z działalności „Poradni z zakresu bibliografii pedagogicznej”. Bibliografia, wybrana do zagadnienia wychowania obywatelskiego. Książki w druku. Ilustracja szkolna. Ostatnie wydawnictwa „Płomyka”. Ostatnie nowości różnych firm wydawniczych.

Treść N-ru 10. marzec—kwiecień 1933 r. Encyklopedia Wychowania. Ostatnie nowości Wydawnicze „Naszej Księgarni”. Na pomnik ś. p. J. Wł. Dawida. Tani tydzień książki 140 tytułów książek ze zniżonemi cenami. Ostatnie nowości, otrzymane na skład główny. „Dziesięcioro o Pomorzu”. Przygotowywanie się do zakończenia roku szkoln. Świadectwa Szkolne. Ostatnie nowości różnych firm wydawniczych 25 tytułów nowych wydawnictw. Ilustracja szkolna. Serja botaniczna i serja geograficzna.

Chowanna. Rocznik 1932 poświęcony rewizji stosunku wychowawcy do wychowanka. Zeszyt I—IV—Rok 1932.

Treść rocznika 1932. Dr. M. Ziemonowicz. Motywacja postępowania i jego ocena w życiu szkolnem. Prof. U. J. Dr. Stanisław Szuman. Rozwój młodzieńczego idealizmu. Alojzy Florczak: Przeżycie ubóstwa młodzieży męskiej szkół średnich. Mie-

czysław Lewiński — Psychologiczno-pedagogiczne podstawy harcerstwa. Wiz. T. A. Kozia. Elementy Samorządu w życiu szkolnym. Dr. Leopold Blausztajn. Lenistwo u dzieci i młodzieży. Prof. Uniw. Poznańskiego Stefan Blachowski. „Kłamstwo” (Metody, istota, zapobieganie). Instytut Pedagogiczny w Katowicach w latach 1930 i 1932 r.

Kuźnia Młodych—Czasopismo Młodzieży Szkolnej.

• Rok II. 15 maja 1933 r. Nr. 8.

Treść N-ru: Cyprjan Kamil Norwid: Klaskaniem mając obrzękłe prawice. Hanna Sztolcmanówna: Technokracja. T. T.J.K. Szopka przednia—straż kukielkowa. Eugenja Sasinówna: S.O.S. czyli nastroje przed maturą. Trzeciakiewiczówna—Kosicki: Suita zdarzeń natury politycznej. Marja Zieleńczykówna: Rozmowa z Julianem Tuwimem. Kronika muzyczna. Hieronim Michalski: Dwa tomy poezyj. Młode pióra. Zofja Grażyna Terlikowska: W pracowni Henryka Kuni. Hanna Sztolcmanówna: Dlaczego należy oszczędzać. Kazimierz Brandys: Z teatru. Roman Marczak: Kronika szkolna. N. Ochmanówna i W. Ciejpówna: Bratnia Pomoc. Trzeciecki Jerzy: Na szafkach Mandżurji. Radio w perespektywie przyszłości. Zdzisław Siudyla: W perspektywie. Poradnik literacki. Dział szarad i rozrywek umysłowych.

Zeszyt V wyd. **Świat i Życie**.

Zeszyt V wyd. „Świat i Życie” zawiera interesujący i barwny materiał z różnych dziedzin. Art. „Banki” T. Sławińskiego, oraz dwa artykuły o bezrobociu: „Bezrobocie” Z. Kąckiej i „Bezrobocie wśród młodzieży” N. Balsigierowej zapoznają z najbardziej aktualnymi zagadnieniami gospodarczo-społecznymi, „Barwniki” W. Kączkowskiego. „Bawelna” J. St. Cezaka i „Beton” S. S. Kamińskiego wprowadzają zagadnienia techniczne, Boy-Żeleński w artykule „Balzak i powieść francuska” kreśli barwny obraz Balzaka. St. Beylinówna opowiada o „Baśni w bajce”. Dwa artykuły J. Starzyńskiego „Barok” i „Bazylika”, oba ilustrowane, reprezentują historję sztuki. Uzupełnieniem art. „Barok” jest art. „Barok w literaturze” M. Hartleba. J. Dembowski pisze o „Behawioryzmie czyli o nauce zachowania się zwierząt”, St. Pawłowski o „Bałtyku”, P. Słonimski o „Bakterjologach”, K. Srokowski o „Bałkanach — kotle Europy”. Liczne ilustracje w tekście i na specjalnych tablicach uzupełniają treść.

Pod znakiem odpowiedzialności i Pracy — Dziesięć wieczorów pod redakcją Adama Skwarczyńskiego. Warszawa—1933.

Wydawnictwo Droga.

W „Dziesięciu wieczorach” zebrany został „dorobek z różnych dziedzin, ważnych dla współczesnego życia polskiego”. Praca w niepodległym państwie otworzyła szerokie możliwości w dziedzinie zagadnień kulturalnych, gospodarczych, społecznych

i politycznych. „Dorobek myślowy poszczególnych wieczorów jest dorobkiem życia” i czynnego ustosunkowania się do rzeczywistości po zdobyciu niepodległości państwowej.

„Wszystkie artykuły, w skład tej książki wchodzące posiadają wspólny klucz sklepienia ideowego: Państwo Niepodległe”.

„Książka ma za zadanie pogłębienie pracy myślowej i ożywienie wymiany jej wyników” w nowo kształtujących się formach bytu państwowego.

Na treść książki składają się następujące artykuły: Adam Skwarczyński — Przedmowa.

Wieczór pierwszy. Aleksander Hertz. — Inteligencja wobec mas. Tadeusz Mayzner — Kultura muzyczna ludu polskiego jako czynnik państwowo-twórczy. Dyskusja. Replika. *Wieczór drugi.* Helena Millerówna, Wanda Prażmowska, Marja Uklejska — Znaczenie charakteru w życiu społecznym Polski. Dyskusja. Replika. *Wieczór trzeci.* Franciszek Skibiński — Szkoła a zagadnienia przebudowy ustroju społecznego. Dyskusja. Replika. *Wieczór czwarty.* Aleks. Konst. Ivanka, Władysław Lewandowski, Józef Krzyżczkowski — Praca społeczna a rzeczywistość gospodarcza. Dyskusja. Replika. *Wieczór piąty.* Jan Hoppe — Tło zagadnienia rewizji ustroju politycznego i gospodarczego. Dyskusja. Replika. *Wieczór szósty.* Ludwik Wasilewski, Antoni Sachnowski — Państwo jako producent. Klemens Limowski — O możliwościach interwenjowania w śląskim przemyśle węglowym. Dyskusja. Replika. *Wieczór siódmy.* Antoni Woysławski — Wieś w państwie polskim. Jerzy Ciemniwski — Organizacja młodej wsi. Dyskusja. Replika. *Wieczór ósmy.* Tomasz Krymski, Eugenjusz Wiśniowski — Racja stanu Polski na Wschodzie. Dyskusja. *Wieczór dziewiąty.* Waclaw Mejbaum — Zagadnienie ukraińskie. Dyskusja. *Wieczór dziesiąty.* Józef Kaczkowski, Zbigniew Madeyski — Hasła i wskazania przewodnie w organizacji pracy dla państwa. Dyskusja. Adam Skwarczyński. Zakończenie Wieczoru Dziesiątego i całego cyklu Wieczorów.

Dr. Kazimiera Zawistowicz—**Polskie Archiwum Ludoznawcze.** Odbitka z miesięcznika „Wiedza i życie” Nr. 1. 1933.

„Niezmierznie ważną i pilną sprawę porusza artykuł Dr. K. Zawistowicz w Nr. 1 „Wiedzy i Życia” z r. b. Omawia on potrzebę i znaczenie gromadzenia materiałów ludoznawczych. Wiemy wszyscy, że w ostatnich czasach ginie i przeobraża się z zatrważającą szybkością ów skarb bezcenny naszego dorobku dziejowego, który zwiemy kulturą ludową. W tych warunkach zanotowanie najdrobniejszego szczegółu, dotyczącego kultury ludowej, stanie się wkrótce dokumentem historycznym i przyczyni się do pogłębienia wiedzy o Polsce. A więc opis obrzędu, zapisana w dosłownym brzmieniu pieśń ludowa, opowieść lub przysłowie, rysunek lub fotografia jakiegoś sprzętu, narzędzia, budynku, czy stroju ludowego i t. p. — wszystko to przyczyni się do pogłębienia wiedzy o ludzie. Wiedza ta ma wszak ogromne znaczenie nie tylko dla nauki, lecz i dla samego ludu oraz tych wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób pragną pracować wśród ludu i dla ludu. Należy bowiem poznać przedewszystkiem lud we właściwej jego szańce, by współżycie i współpraca z nim oparte były na wzajemnym zrozumieniu.

Do gromadzenia materiałów ludoznawczych przystąpić może najszerszy ogół. Materiały te staną się podwaliną Polskiego Archiwum Ludoznawczego, które będzie skarbnicą wiadomości o naszej kulturze ludowej.

Wszystkich, którzyby pragnęli zainteresować się tego rodzaju akcją i z nią współdziałać, odsyłamy do wyżej wymienionego artykułu, gdzie znajdą bliższe szczegóły i odnośne wskazówki. Nadmieniamy, że w „Wiedzy i Życiu” drukowany będzie cały cykl artykułów ludoznawczych wraz ze wskazówkami, dotyczącymi gromadzenia materiałów, a w roku bieżącym podane zostaną w ten sposób kolejno obrzędy doroczne.

Zachęcamy więc naszych czytelników do gromadzenia materiałów ludoznawczych i nadsyłania ich do Redakcji „Wiedzy i Życia” Warszawa, Nowy Świat 30/3 na ręce autorki wymienionego wyżej artykułu”.

„Nakładem Wydawnictw Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego wydana została książka pod tytułem: **„Z teorii i praktyki wychowania”**.

Książka obejmuje 290 stron druku i zawiera następujące referaty:

- 1) M. Sokorski — Realizowanie wychowania państwowego w szkole,
- 2) St. Drzewiecki — Wychowanie obywatelsko-państwowe a nauka języka polskiego,
- 3) Z. Lepecki — Lekcja matematyki w szkole średniej a wychowanie obywatelsko-państwowe,
- 4) W. Radziwonowicz — Wychowanie obywatelsko-państwowe a nauczanie historii w szkole średniej,
- 5) J. Lubecka — Czynniki wychowania obywatelsko-państwowego w nauczaniu przyrodznawstwa,
- 6) W. Radziwonowicz — O aktualizacji w nauczaniu,
- 7) Dr. J. P. Dąbrowski i Z. Lepecki — Wychowawcze wpływy pozaszkolne i zagadnienie zużytkowania ich dla celów wychowania w szkole średniej,
- 8) St. Seweryn — Na marginesie ustawy o ustroju szkolnictwa polskiego,
- 9) St. Drzewiecki — Znaczenie państwowe jednolitego ustroju szkolnictwa.

Książka jest do nabycia w Administracji Wydawnictw Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego, Warszawa, ul. Bagatela 12, w cenie zł. 4 (cztery). Należność wpłacać należy wyłącznie do P. K. O. na konto czekowe Nr. 24.444 „Wydawnictwa Kuratorjum Okręgu Szkolnego Warszawskiego — Warszawa”.

Należność może być wpłacana także ratami miesięcznymi po 1 zł.

Zamówienia można również zgłaszać na odwrotnej stronie (środkowej części) blankietu nadawczego P. K. O. przy wpłacie pierwszej raty należności”.

Dr. Jan Piaget: **„Jak sobie dziecko świat przedstawia”**.
Bibl. Przekładów Dzieł Pedagogicznych. T. XII. Książnica — Atlas. S. A.
Lwów — Warszawa, 1933.

W pracy „Jak sobie dziecko świat przedstawia” prof. Piaget bada zagadnienie jak sobie dziecko świat przedstawia, a przede wszystkim, w jaki sposób odróżnia rzeczywistość od tworów umysłu. Autor stosuje przytem, metodę badania stworzoną przez siebie, którą nazwał „metodą kliniczną”. Metodę tę omawia szerzej na początku niniejszej pracy. Wiek dzieci badanych odpowiada niższym oddziałom szkoły powszechnej. Zapoznanie się z wynikami badań prof. Piageta jest niezbędne dla każdego, kto chce skutecznie uczyć i wychowywać dzieci w tym wieku.

L. Jaxa Bykowski: **Współdziałanie domu i szkoły w wykształceniu przyrodniczem młodzieży**. (Współpraca Domu i Szkoły. Zeszyt XII). Książnica — Atlas S. A. Lwów — Warszawa, 1933,

„Autor przedstawia przede wszystkim zmiany, jakie zaszły w znaczeniu nauk przyrodniczych we współczesnem wykształceniu i wychowaniu w porównaniu do czasów dawniejszych. Wprowadzone do programów ze względów utylitarnych, dla celów wyłącznie informacyjnych okazały one wysokie wartości formalne, wychowawcze i kształcące pod warunkiem jednak stosowania właściwego sposobu ich prowadzenia. Stąd zmiana zasadnicza metod nauczania we współczesnych szkołach, zwłaszcza ogólnokształcących, których istotę i tendencje znajdziemy zwięźle zaznaczone. W związku z tem musi ulec zmianie także praca domowa, jej znaczenie i sposób prowadzenia i organizacji i w tym kierunku autor daje szereg wskazówek ogólnych i szczegółowych przykładów. Wreszcie rozważa przyczyny niepowodzeń w tym przedmiocie i omawia wskazane w poszczególnych wypadkach środki zaradcze”.

S. Razwiłowska — **Indywidualizm w zespole**. Co można zrobić dla dziecka bez rewolucji w szkole. — Skład główny w „Naszej Księgarni” w Warszawie.

Książka zawiera opis organizacji życia szkolnego, jego zasad i metody pracy na podstawie własnych doświadczeń autorki z dziećmi pierwszych czterech lat nauczania w prywatnej szkole powszechnej M. Razwiłowskiego w Warszawie. Metodę pracy szkolnej i organizację życia szkolnego opiera autorka na dwóch postulatach, napozór z sobą sprzecznych: na indywidualności dziecka i na prawie życia w zespole, któremu dziecko musi się podporządkować.

W części I-ej, omawiając organizację życia szkolnego, porusza autorka takie zagadnienia, jak: uczeń jako indywidualność, uczeń, jako członek społeczeństwa i uczeń wobec społeczeństwa. Autorka wykazuje dążenie szkoły do wytworzenia w uczniu poczucia odpowiedzialności za swe czyny i poczucia odpowiedzialności zbiorowej oraz współzawodnictwa, które powinny być wykorzystane dla celów wychowania społecznego, wreszcie do wdrożenia dziecka do spełniania takich obowiązków, które nie przynoszą mu bezpośrednich korzyści, ale służą dobru społeczeństwa.

W części II-ej — Metoda pracy w szkole — porusza autorka zasady koncentracji przy realizowaniu programu, wykazuje zależność koncentracji od innych zasad metodycznych i podaje schematy realizacji programu. Porusza zasadę samodzielności w metodyce nauczania i wykazuje przykładami, że dziecko, pomimo pracy w zespole, może pracować samodzielnie, chociaż swoboda jego myśli jest ograniczona prawami, obowiązującymi całą klasę. W końcu porusza autorka twórczość i samodzielność w procesie powtórzenia, podaje kilka ulepszeń metodycznych i dowodzi, że „w rzeczy samej wykonanie pracy poszczególnego ucznia jest indywidualne, jednakowe są tylko warunki pracy dla wszystkich”. Wreszcie omawia znaczenie indywidualności nauczyciela w życiu szkolnym.

Monografia o szkolnictwie na Ziemiach Północno—Wschodnich.

Adolf Hirschberg, *Zarys Historyczno-Statystyczny Szkolnictwa na Ziemiach Północno-Wschodnich (1913 — 1929)*. Z 12 ilustracjami i 38 tablicami. Odbitka z monografji „Wilno i Ziemia Wileńska”. T. II. Wilno 1932, str. 30.

Rozprawa przynosi we wstępie historję szkolnictwa polskiego na Wileńszczyźnie od r. 1914 do utworzenia Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Treść właściwa rozdziałów o szkolnictwie powszechnem, średnim i zawodowem sprowadza się do bardzo obfitego materiału statystycznego, zebranego z odpowiednich źródeł. Materiał ten zgrupowany wedle różnorodakich zagadnień, ilustruje rozwój oświaty w Wileńszczyźnie i Nowogródczyźnie i stanowić może podstawę do wniosków w zakresie polityki szkolnej.

Zebranie i zestawienie materiału nadaje pracy wielką wartość informacyjną.

Gawędy i przemówienia harcercskie.

Staraniem redakcji „Na tropie” ukazały się w druku *Gawędy i przemówienia harcercskie*, Przewodniczącego Związku Harcerstwa Polskiego, dr. Michała Grażyńskiego. Ten zbiór gawęd i przemówień przedstawia w jasnym świetle szereg zasadniczych za-

gadnień życia harcerskiego, oraz ujmuje z harcerskiego punktu widzenia wiele spraw aktualnych. Książka ta zaopatrzona w portret D-ra Grażyńskiego i przedmowę dzieli się na cztery części: I. Harcerstwo na drodze rozwoju, II. Idea współżycia międzynarodowego, III. Harcerstwo polskie zagranicą, IV. Na marginesie bieżącego życia.

Gawędy i przemówienia harcerskie dr. M. Grażyńskiego są do nabycia w cenie 2 zł. w Administracji „Na tropie”, Katowice, ul. Szafranka, Konto P.K.O. 305,330.

Państwowe wydawnictwo Książek Szkolnych we Lwowie

ul. Kurkowa 21 — konto czek. P. K. O. Nr. 141.751.

Na uwagę zasługują dalsze następujące tomiki Biblioteki Szkoły Powszechnej:

Fryderyk Papee	— Lwów,
Henryk Opieński	— Ignacy Jan Paderewski,
Tadeusz Dobrowolski	— Polska rzeźba ludowa,
Bronisław Duchowicz	— Dawniejsze i nowoczesne oświecenie,
Tadeusz Silnicki	— Klasztory,
Bronisława Steinowa	— Św. Stanisław Kostka,
Józef Watra-Przewłocki	— Polacy w Ameryce,
Kazimierz Konarski	— Warszawa,
Bernard Chrzanowski	— Poznań,
Jerzy Gutsche	— Narodziny gazety,
Czeska-Maczyńska	— Teofila Sobieska matka Króla Jana,
E. M. Schummer Szermentowski	— Litwa,
Adam Skalkowski	— Napoleon,
Dr. Jan-Bogumił Sokołowski	— O ptaszkach, gniazdkach i pisklętach,
Stanisław Rachwał	— Ks. Biskup Władysław Bandurski kapłan-żołnierz,
Piotr Laurecki	— Chemja Czarodziejska,
Walerja Szalay-Groele	— Milusińscy.

Podręcznik matematyki w jęz. litewskim.

Nakładem Centralnej Biblioteki Pedagogicznej przy Kuratorjum O. S. Wil. ukazał się podręcznik matematyki w języku litewskim na IV oddział szkoły powszechnej p. t.: *A. M. Rusieckis ir A. Zarzeckis, Matematika Vadovėlis pradžios mokyklos mokiniams IV skyrius.* — Oryginał tego podręcznika został przez Minister

stwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do użytku w szkołach powszechnych. Cena za egzemplarz 2 złote.

St. Kazuro: „**30 pieśni dziecięcych na jeden głos**”. Nakładem „Naszej Księgarni” Sp. Akc. Związku Nauczycielstwa Polskiego. Warszawa 1933. Cena 1,50 gr.

Do nielicznej grupy naprawdę pięknych śpiewników dla dzieci przybył jeszcze jeden, w którym i muzyka i teksty są na wysokim poziomie artystycznym. Śpiewnik ten powinien się znaleźć w ręku każdego nauczyciela, a tem samem wejść do repertuaru szkolnego.

Stanisław Kazuro: „30 pieśni dziecięcych z fortepianem”. Wydawnictwo „Naszej Księgarni” Sp. Akc. Warszawa 1933 r.

Jest to śpiewnik powyżej wymieniony, ale z towarzyszeniem fortepianu. Akompanjamenty bardzo ładne, ale w dość trudnym układzie, będą mogli więc się nimi posługiwać nauczyciele tylko dobrze grający na fortepianie.

Zbiór pieśni.

Wyszedł z druku zbiór pieśni, wydanych nakładem Dziennika Urzędowego Kuratorjum Okręgu Szkolnego Wileńskiego.

Śpiewnik zawiera kilkanaście pieśni, dostosowanych do użytku szkolnego.

Ppłk. Stefan Blocki — **Nasze psy** vademecum miłośnika psa (stronic 237 — rysunków 130. Wilno 1933). Cena zł. 10. Należność płatna w dwóch ratach. Zamówienia należy kierować pod adresem autora: Wilno, ul. Kościuszki Nr. 33. Konto czekowe P. K. O. Nr. 41559.

Ciekawa książka. Wypełnia lukę w literaturze o psie, tym bezsprzecznie najwierniejszym przyjacielu człowieka. Autor z umiłowaniem i znawstwem przedmiotu popularyzuje gruntowniejsze poznanie jego natury, jego duchowych właściwości, zając się jego rasami.

Praca ppłk. St. Blockiego — wnikająca w świat zagadnień przyrodniczych, pobudzi zamiłowanie młodzieży do poznania istoty natury i zasługuje na zainteresowanie z uwagi na materiał, który może być użytkowany przy omawianiu pewnych zagadnień przyrodniczych.

110.

SPIS KSIĄŻEK

nabytych przez Centralną Bibliotekę Pedagogiczną
w kwietniu 1933 r.

- Entwurf von Arbeitsplänen für Gesamttunterricht. Wien 1932.
Sotkowski B. Przemysł i handel rybny na wybrzeżu. Gdynia 1931.
 — Wilna — 1812. Wilno 1917.
 — Wykaz czasopism zagranicznych otrzymywanych w 1932 r. przez 11 polskich bibliotek naukowych. Kraków 1932.
 — Polska w pierścieniu prób i ognia. Rok 1918—1926. W-wa 1933.
Gutman L. Kłamstwo młodzieży szkolnej. W-wa 1933.
Mazurkiewicz K. Kwestja seksualna w wychowaniu. Poznań 1931.
Napierski S. Od Baudelaire'a do nadrealistów. W-wa 1933.
Maurois A. W kręgu rodzinnym. W-wa 1933.
Ajdukiewicz K. Z metodologii nauk dedukcyjnych. Lwów 1921.
Balicki Z. Hedonizm, jako punkt wyjścia etyki. W-wa 1900.
Brunowa M. Dziedziczenie konstytucji psychicznej. W-wa 1927.
 — Biuletyn Koła Psychologicznego. Rok I. W-wa 1924—25.
Gebert B. O wizytacji szkolnictwa powszechnego. W-wa 1925.
Studnicki W. Duch Akademii Wileńskiej — pamiętnik ucznia. Wilno 1925.
Lewicki J. O rozwoju państwowej władzy wychowawczej przed Kom. Ed. Nar. W-wa 1922.
 — Pismo święte w obrazach. Poznań.
Staff L. W cieniu miecza. Pisma t. XI. W-wa 1933.
Daniel-Rops H. Dusza w mroku — powieść. W-wa 1933.
Bortkiewicz-Rodziewiczowa J. Badania katatermometryczne w szkołach. Wilno 1933.
Gańcza W. Bacność! Polska idzie — powieść. Wąbrzeźno 1932.¹
Clemens S. The Adventures of Tom Sawyer. Washington 1932.
Green G. H. Marzenia na jawie. W-wa 1933.
Heising R. „Cześć polskiej ziemi”. 104 pieśni. Poznań 1933.
Kasprowiczowa M. Dziennik. Cz. III—IV. 1922—26. W-wa 1933.
Romanowski L. Instruowanie lekcyj. Kraków 1931.
Tropfke J. Geschichte der Mathematik. 2. Band. Berlin 1933.
Arcimowicz W. „Assunta” C. Norwida. Lublin 1933.
Dobrowolski S. Rewolucja młodzieży szkolnej 1905 r. W-wa 1933.
 — Prace Tow. Przyj. Nauk w Wilnie. Wydział nauk o matemat. - przyrodniczych. Tom VII. Wilno 1933.
Razwiłowska S. Indywidualizm w zespole. W-wa 1933.
Suchodolski B. Stanisław Brzozowski — rozwój Ideologii. W-wa 1933.
Liedloff W. Beiträge zur Psychologie der mathematischen Schulbegabung. Laugensalca. 1928.
Kronenberg L. Wspomnienia. W-wa 1933.

- Skopowski C.** Organizacje młodzieży szkolnej. Kraków 1933.
- Cywiński S.—Wąsowicz H.** Bazylika Wileńska. Wilno 1933.
- Morelowski M. ii.** Gobeliny Wileńskie. Wilno 1933.
- Aldanow M. A.** Współcześni. W-wa 1931.
- Glixelli S.** Dydaktyka języka i kultury francuskiej. Wilno 1931.
- Dalhem L.** Contribution á la méthode De Croly. Bruxelles 1932.
- Nowakowski Z.** Niemcy á la minute. W-wa 1933.
- Wasilkowska-Krukowska H.** Wychowanie fizyczne i sporty. W-wa 1933.
- Bohatyrew M.** Jak samemu zbudować łódź wiosłową. W-wa 1933.
- Lepecki B. M.** Droga korsarzy i zdobywców. W-wa 1933.
- Kunda P.** Dziennik wychowawczy. I. W-wa 1933.
— Organizacja harcerskich drużyn żeglarskich. I. W-wa 1933.
- Rusecki Z. i Posner A.** Zasady organizacji klubów i stowarzyszeń. W-wa 1933.
- Kawałkowski A.** Z dziejów odbudowy Państwa—szkice. W-wa 1933.
- Ludwig E.** Dary życia, Kraków.
- Serini K.** Symbol w wolnomularstwie. W-wa 1933.
- Ziomek M. J.** Czytelnictwo.
- Kurnatowski J.** Czesi i Słowacy. W-wa 1933.
- Strug A.** Ze wspomnień starego sympatyka. W-wa 1930.
- „ Fortuna kasjera Śpiewankiewicza—powieść. W-wa 1928.
- „ Pokolenie Marka Świdy—powieść. W-wa 1929.
- „ Odznaka za wierną służbę. W-wa 1931.
- Conrad J.** Tajfun. W-wa 1928.
- „ Murzyn z załogi Narcyza — opowiadanie o kasztelu. W-wa 1928.
- „ Korsarz. W-wa 1929.
- „ Nostromo — powieść. Cz. I—II. W-wa 1928.
- „ Ocalenie — opowieść. Cz. I—VI. W-wa 1929.
- „ Zwycięstwo. T. I—II. W-wa 1931.
- „ Wśród prądów. W-wa 1928.
- „ Opowieści zasłyszane. W-wa 1928.
- „ Młodość. Jądro ciemności. W-wa 1930.
- Parandowski J.** Król życia. Lwów 1930.
- Lewicka A.** Wśród dzieci i młodzieży różnych ludów. Lwów 1927.
- Knickerbocker H. R.** Niemcy na rozdrożu. W-wa 1932.
- Lindsey B. — Evans W.** Małżeństwa koleżeńskie. W-wa 1932.
- Montgomery.** Dolina Tęczy.
- Mortkowiczówna H.** Gorycz wiosnana — powieść. W-wa 1928.

Część nieurzędowa.

111.

Nauczanie łączne i realizowanie nowego programu w oddziałach I-szych szkół powszechnych

Biblijografia.

(c. d.)

- M. Egiersdorf — Zagadnienie korelacji w nauczaniu. I. Uwagi ogólne. Praca Szkolna. Nr. 9 r. 1933.
- A. K. Feilhauer — Lekcja religii w klasie 1-ej. Szkoła Śląska Nr. 5-6 r. 1933.
- A. K. Feilhauer — O głównych rodzajach rysunkowej ekspresji u dziecka. Szkoła Nr. 4 r. 1933.
- Karol Guńka — Nauczanie łączne. Materiał naukowy klasy pierwszej na maj i czerwiec. Miesięcznik Pedagogiczny Nr. 4 r. 1933.
- Karol Guńka — Nauczanie łączne. Uwagi końcowe. Miesięcznik pedagogiczny Nr. 5 r. 1933.
- Dr. Mieczysław Kreutz — Rozwój psychiczny młodzieży. Książnica Atlas r. 1932.
- A. Martynowiczówna — Rysunek w szkole powszechnej. Sprawy Szkolne Nr. 4 r. 1932.
- St. Nowaczyk — Nauczanie czytania bez elementarza. Przyjaciół Szkoły Nr. 8 r. 1933.
- J. Piaget — Wychowanie społeczne dziecka. Streściła J. Krahelska. Praca Szkolna Nr. 9 r. 1933

- P. Reinigier — Celowość, granice i możliwość nauczania syntetycznego. Str. 48. Cena 2.25 zł.
- Henryk Rowid — Analiza współczesnych metod nauczania. Ruch Pedagogiczny Nr. 4 r. 1933.
- St. Szuman — Rozwój młodzieńczego idealizmu. Chocwanna 1—4 r. 1932.
- J. Urbańczyk — Lekcja systemem nauczania łącznego. Szkoła Śląska Nr. 5—6 r. 1933.
- W. — Lekcja czytania. Czytanie z tablicy. Oddział I. Szkoła Nr. 5 r. 1933.
- A. Wrotniak i Z. Batorowicz — Rozkład materiału naukowego na oddział pierwszy szkół powszechnych z uwzględnieniem „Elementarza Powiastkowego” M. Falskiego (dokończenie). Życie Szkolne Nr. 4 r. 1933.
- A. Wrotniak i Z. Batorowicz — Szczegółowy plan pracy w oddziale pierwszym. Plan i lekcje praktyczne, oparte na nauczaniu łącznym. Włocławek r. 1933.
- Z. — Korelacja ćwiczeń cielesnych z innymi przedmiotami nauczania. Praca Szkolna Nr. 9 r. 1933.
- Dr. M. Ziemnowicz — Motywacja postępowania i jego ocena w życiu społecznym. Chocwanna 1 — 4 r. 1932.
- J. Żugaj — Obraz całodziennego nauczania w oddziale I według zasad nauczania syntetycznego. Przyjaciel Szkoły Nr. 8 r. 1933.

H. R.

112.

Ognisko Metodyki Przyrodoznawstwa w Wilnie.

Streszczenie referatu wygłoszonego przez
Kierownika Ogniska, p. K. Bohdanowicza na kon-
ferencji grupowej w dniu 27.XI.1932r.

Hodowla i obserwacja życia hydr.

Połów hydr. W celu ich zdobycia, udajemy się do stawu lub jeziora, gdzie wiemy lub przypuszczamy, że są hydry. (Koło Wilna: Jeziora Zielone). Następnie wylawiamy z wody trochę roślin wodnych, na których lubią przebywać hydry (przeważnie na *Myriophyllum*). Zebrane rośliny wodne wkładamy do botanizerki i dopiero po powrocie z wycieczki wkładamy je do słoików, do których nalewamy zwykłą wodę. Gdy się woda ustoi, (lepiej na drugi dzień)—oglądamy uważnie ścianki naczynia oraz rośliny, —wyszukując hydry.

Hodowla. Wyłapujemy hydry za pomocą rurki szklanej, przenosząc je do krystalizatora wypełnionego wodą i zawierającego 1—2 gałązki moczarki (Rozmiar krystalizatora: 15x5 cm.). W takich małych krystalizatorach łatwiej hodowcy obserwować życie hydr. Należy starannie usuwać pipetą gnijące części roślin oraz resztki pokarmów. Gdy pomimo tego, woda zmętnieje, przenieść hydrę do innego krystalizatora z czystą wodą i roślinami. Krystalizator należy ochraniać od kurzu, przykrywając szkiełkami, oraz w miarę wyparowywania—dolewać wodę.

Budowa ciała. Zapomocą rurki szklanej przenieść hydrę na szkiełko zegarowe z wodą, rozpatrzyć przez lupę części ciała, wyrysować rozmaite postacie hydry. Zmierzyć wielkość gdy się hydra najwięcej wyciągnie.

Poruszanie się. 1) Obserwuj poruszanie się hydry, notując codzień na szkłe (ołówkiem do pisania na szkłe)—położenie hydry. Przypatrz się w jaki sposób się porusza. 2) W celu obserwacji ruchu hydr należy przenieść hydry do spodeczka z niewielką ilością wody: 5-6 mm.

Obserwuj ruch i zarysuj rozmaite sposoby poruszania się hydry. 3) Czy mocno się przytwierdza do ścianek naczynia? Spróbuj zapomocą pędzelka usunąć hydrę ze ścianki naczynia.

Karmienie. Aby hydry dobrze się hodowały, należy je karmić. Do tej czynności wybrać ucznia sumiennego, starannego i o dobrym wzroku. Pokarm zadawać co drugi dzień każdej hydrze osobno, (zwykle mamy dwa krystalizatory, z 15 hydrami każdy). Mięso świeże, pokrajane drobniutko pinsetką podaje się każdej hydrze, która mackami chciwie chwytą podany pokarm.

Ćwiczenia. 1) Hydry wygłodzone w ciągu pewnego czasu: (2-3 dni) przenieść na szkiełko zegarowe z wodą. Następnie pipetą wyciągnąć z mięsa surowego nieco soku, wytrysnąć go w pobliżu hydry i obserwować zachowanie się. Uczniowie przez lupę mogą zauważyć otwór gębowy.

2) Obserwować zachowanie się hydry w obecności rozwielitek. a) Co można zauważyć, gdy rozwielitka przepływa w pobliżu hydry lub gdy dotknie do czułek. Czy może rozwielitka sama uwolnić się z czułków. Czy wykazuje jakie objawy życiowe rozwielitka, która była już przez pewien czas na czułkach hydry i została potem usunięta pędzelkiem? Jakie wnioski z tego zjawiska wyciągnąć można? b) W jaki sposób pokarm dostaje się do otworu gębowego?

3) Przenieść hydrę, która połknęła rozwielitkę, na szkiełko zegarowe z wodą, obserwować przez dłuższy czas za pomocą lupy—co się z nią stanie? Co się staje z niestrawionymi resztkami pokarmu? Narysować hydrę nakarmioną i porównać z wygłodzoną.

4) Czy dużo pokarmu może połknąć hydra?

5) Nakarmić hydrę *Corethra* (larwa komara), lub robaczkiem (*Tubifex rivulorum*) pokarmem, o wiele dłuższym od ciała hydry. Odrysować poszczególne momenty odżywiania się tym pokarmem.

6) Zachowanie się hydry przy braku pokarmu?—W tym celu przenieść hydry do słoika z zupełnie czystą wodą (najlepiej przefiltrowaną) i obserwować w ciągu 2—3 tygodni.

Wrażliwość: 1) Przy dotknięciu lub przesunięciu naczynia z hydrami—co można zauważyć? Gdy hydry są wydłużone, — co można zauważyć—przy zbliżeniu do nich pędzelka? 2) Weźmy dwie wygłodzone hydry: jednej podajemy czysty kawałeczek papieru, drugiej zaś papierek, zwil-

żony sokiem mięsnym—jak się zachowają? Jaki stąd wniosek? 3) Zaciełnić część słoika, na ściankach którego znajdują się hydry, obserwować poruszanie się oznaczając ołówkiem gdzie się znajdują z wykazem daty i godziny obserwacji.

Rozmnażanie. Obserwować w krystalizatorze dobrze karmione hydry. Zauważymy osobniki pączkujące. Odrysować szczegóły tego zjawiska.

Budowa ścianki ciała. Umieszczamy na szkiełku przedmiotowym hydrę, przykrywając szkiełkiem przykrywkowem (aby uniknąć przyciśnięcia podkłada się kulki z wosku). Przy ob. 3,7 ok. 4 możemy zauważyć warstwę zewnętrzną ciała hydry ektoderme—więcej przezroczystą niż wewnętrzną—endoderme oraz baterję komórek parzydełkowych. Używając ob. 7 ok. 4 i dodając 5% roztworu kwasu octowego—możemy zauważyć wyrzucanie niteczek z komórek parzydełkowych.

Uwaga. Niektóre z opisanych ćwiczeń, wymagających użycia szkiełka zegarowego wykonywać z podkładaniem czarnego papieru, —dopomaga to do dokładnego rozpatrzenia hydry.

Kierownik Ogniska

(—) K. Bohdanowicz.

113.

Ruch muzyczny w prasie.

(Najważniejsze artykuły).

Rok 1933 zaczął się w prasie muzyczno-pedagogicznej pod znakiem polemiki. Spory dotyczą metody względnej i absolutnej w nauczaniu śpiewu oraz „Święta Pieśni”.

Artykuł prof. Kazury, wymierzony przeciw metodom względnym, a zamieszczony w Śpiewaku¹, wywołał dwie odpowiedzi na łamach „Muzyki w Szkole”, prof. St. Wysockiego oraz p. instr. Hławiczki².

Dyskusja nad sprawą „Święta Pieśni”, rozpoczęta w zeszłym roku

¹ Grudzień 1932 r. ² Styczeń 1933 r.

w „Muzyce w Szkole”, przeniosła się obecnie do „Pracy Szkolnej”, gdzie w kwestji sposobu organizowania uroczystości i jej charakteru zabierali głos pp. Mayzner i Hławiczka³.

Ciekawą wzmiankę o akcji tego rodzaju w Austrii zamieścił „Śpiewak”⁴, omawiając projektowane dni „pielegnowania muzyki”.

Wielu autorów wzywa do nawrotu do muzyki i pieśni rodzimej, do zbierania i przechowywania pieśni i utworów ludowych, wskazując niezmiernie znaczenie, jakie dla rozwoju muzyki ma twórczość ludowa, niewyczerpane, a zawsze świeże i żywe źródło, z którego czerpali wszyscy prawdziwie polscy kompozytorzy.

Sprawie tej, w tym lub innym zakresie są poświęcone artykuły: Kazury „Pieśń ludowa i jej znaczenie dla kultury narodu”¹, Baldwin-Ramulta „O nową operę polską”², Faustmana „Na straży rodzimej kultury muzycznej”³.

Ciekawy artykuł Sitowskiego⁴ omawia zbieranie pieśni i utworów muzycznych zapomocą fonografu⁵.

Dość żywo omawiane jest wiecznie aktualne zagadnienie muzyki nowej oraz jej wartości, tu wchodzą także jej formy egzotyczne. Zagadnienie to jest poruszane w artykułach Freiheitera i prof. Kazury w Wiadomościach muzycznych i Liter., oraz Hyltona w Muzyce.

W związku z 50-leciem śmierci Wagnera wiele czasopism podało artykuły o nim — tak np. niemieckie czasopismo Die Musik poświęciło mu cały numer lutowy.

A że muzyka bez słuchaczy nie daje się na szerszą skalę pomyśleć, więc i wyrobienie muzykalności w społeczeństwie ma swoje miejsce na łamach czasopism. Jedną z dróg, jakimi możemy dojść do umuzykalnienia szerokich warstw, są koncerty ludowe oraz koncerty dla dzieci.

---

³ Styczeń i luty 1933 r. ⁴ Kronika w numerze styczniowym.

¹ Śpiewak — luty. ² ibid. ³ Muzyka Kościelna — styczeń i luty. ⁴ „Fonograf zbiera pieśni” Tęcza — marzec. ⁵ Zagadnienie pieśni ludowej jest aktualne nie tylko u nas — o sposobach przechowywania i zbierania takich na terenie szkoły mówi nam artykuł „Skola a pisen národní” Lysek’a w czasopiśmie czeskim Muzyka w Szkole — marzec. W tymże numerze znajdujemy wzmiankę o zbieraniu muzycznego folkloru w Rumunji, gdzie również nieocenione usługi oddaje fonograf

Tematy takich koncertów oraz sposób ich organizacji są omawiane przez Vika¹ i José Bruyr'a². Poza tem mamy kilka artykułów ściśle pedagogicznych: Grzybowskiego, Skoczka i Kolár-a.

Grzybowski³, podnosząc sprawę niedostatecznego nieraz poziomu śpiewu w naszych szkołach, nawołuje nauczycielstwo, by stosowało metodę łączną nietylko w jednym kierunku — t. j. wykorzystując śpiew do nauczania innych przedmiotów, ale także wykorzystując każdą sposobność do rozwinięcia w dzieciach poczucia rytmu, każdą okazję do rozśpiewania, co nie wyjdzie na złe innym przedmiotom, gdyż wniesie w nie życie.

Artykuł Skoczka⁴ omawia błędy, popełniane najczęściej przez orkiestrantów, i może być pożyteczny dla nauczycieli, prowadzących orkiestry (dęte).

Kolár⁵ mówi o konieczności zaznajomienia dzieci z instrumentami muzycznymi oraz podaje przykłady i sposoby przeprowadzenia takich lekcji, które powinny być ilustrowane muzyką, gramofonem, obrazami i muszą zaznajomić ucznia z instrumentem, jego barwą, skalą — a także z najznakomitszymi kompozytorami i wykonawcami.

J. K.

---

¹ „Lidová hudebni výchova”. Hudba a škola — luty. ² La Revue Musicale № 1 „Musique enfance retroive”. ³ „Kilka uwag o nauczaniu śpiewu w szk. powsz.” Nasz Głos — styczeń. ⁴ „Błędy w wykonaniu” Orkiestra — styczeń. ⁵ „Wykłady o hudebnich nástrojích” Hudba a škola — styczeń — marzec.

Do P.P. Prenumeratorów Dziennika Urzędowego.

KOMUNIKAT

Administracji Dziennika Urzędowego.

Dziennik Urzędowy Kuratorjum wychodzi od kilku miesięcy o objętości znacznie większej, aniżeli w latach ubiegłych i zawiera więcej materiału, który P.P. Nauczyciele mają możność wykorzystania w swojej pracy zawodowej.

Celem ustalenia wysokości nakładu, określenia związanych z tem kosztów oraz oznaczenia terminu, w którym P.P. Prenumeratorzy otrzymywaliby Dziennik Urzędowy bez opóźnienia, jak również dla uniknięcia niepotrzebnej korespondencji i uproszczenia rachunkowości podaje się do wiadomości poniższe informacje i uprasza się o stosowanie się do nich.

1) Z nowym rokiem szkolnym 1933/34 Dziennik Urzędowy będzie wychodził 15-go każdego miesiąca (w miesiącach wakacyjnych zeszyty będą zawierały numery podwójne).

2) Dziennik Urzędowy będzie wysyłany do P.P. Inspektorów Szkolnych w paczkach, zawierających ilość egzemplarzy, odpowiadającą liczbie prenumeratorów każdego rejonu. P.P. Płatnicy Rejonowi otrzymają od P.P. Inspektorów Szkolnych łącznie z listą placy na wypłatę poborów miesięcznych Dziennik Urzędowy dla doręczenia go P.P. Prenumeratorom swego rejonu.

Dla P.P. Prenumeratorów szkół średnich Dziennik Urzędowy będzie przesyłany jak dotychczas pod adresem Dyrekcji szkół.

3) Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego wobec zwiększonej objętości i zwleczonych z tem kosztów nakładu wynosić będzie 6 zł. rocznie, półrocznie 3 zł., kwartalnie 1 zł. 50 gr., cena pojedynczego numeru — 60 gr., numer podwójny — 1.20 zł.

4) Prenumerata zostaje podwyższona od 1 sierpnia r. b., począwszy od Nr. 8. P.P. Nauczycieli, którzy opłacili prenumeratę do końca roku bież., uprasza się o wpłacenie wyrównania za czas od 1 sierpnia do 31 grudnia 1933 roku w wysokości 50 gr.

5) Dla uproszczenia wpłat i uniknięcia zbędnej korespondencji najprostszym sposobem będzie regulowanie prenumeraty kwartalnie w dniach 2 stycznia, 1 kwietnia, 1 lipca i 1 października za pośrednictwem P.P. Płatników Rejonowych, którzy przy wypłatach uposażenia będą pobierali i wpłacali należną prenumeratę w wyżej podanych terminach na konto czekowe Dziennika Urzędowego w P. K. O. Nr. 30.466.

W szkołach średnich wpłaty te dokonywane będą przez Dyrekcje szkół.

6) Wpłaty, które miałyby być skutecznie na wyżej podane konto czekowe Dziennika Urzędowego w P. K. O., uprasza się zaopatrywać na odwrotnej stronie blankietu nadawczego w uwagę, wskazującą na tytuł wpłaty, a mianowicie, za jaki okres czasu i za jaką ilość egzemplarzy uskuteczniiona została wpłata. Notatka taka nie podlega opłacie pocztowej.

7) Nowych prenumeratorów zgłaszać będą P.P. Inspektorzy Szkolni, wskazując rejon, do którego prenumeratorem należy; w szkołach średnich — Dyrekcje szkół.

Bieżący numer Dziennika Urzędowego jest numerem podwójnym 6 — 7 i cena jego wynosi według dotychczasowych warunków prenumeraty — 80 gr., jako numeru podwójnego.

Warunki umieszczenia ogłoszeń: $\frac{1}{2}$ strona zł. 80.— $\frac{1}{4}$ strony 45 zł.— $\frac{1}{8}$ strony zł. 25.— $\frac{1}{16}$ str. zł. 15.— **Ogłoszenia umieszcza się tylko po zapłaceniu zgóry przypadającej należności (konto Nr. 30466) w P. K. O. Administracja pozostawia bez odpowiedzi nadesłane do druku ogłoszenia, o ile jednocześnie należność nie została wpłacona.**

Druk. „Lux“ Wilno.